

BIBLIOGRAFIJA

BIBLIOGRAFIJA SLOVENSKE ZGODOVINE

(Publikacije iz let 1951—1958)

Sestavili Slavka Kajba, Vasilij Melik, Majda Smole in Ema Umek

Uvod

V petem letniku Zgodovinskega časopisa smo objavili v bibliografiji slovenske zgodovine publikacije iz let 1945 do 1950. Ko zdaj to bibliografijo nadaljujemo s publikacijami iz let 1951 do 1958, nas marsikaj sili, da kriterije izbora in način objave nekoliko spremenimo.

Izza prvih let po osvoboditvi se je izredno povečalo število knjig in razprav, ki izhajajo pri nas in obravnavajo zgodovinsko tematiko. Od zgodovinskih revij je začela na novo izhajati Kronika. Zgodovinski članki izhajajo skoraj v vseh naših revijah in časnikih, od osrednje Naše sodobnosti pa do zadnjega lokalnega glasila. Članki, spomini in razprave v teh listih so posvečeni predvsem našemu delavskemu gibanju ter boju za svobodo. V zadnjih letih izhaja cela vrsta ožje krajevnih in širše pokrajinskih lokalnih zbornikov, ki so posvečeni dostikrat posebej ali v celoti predvojnemu naprednemu gibanju ter NOB, pa poleg tega tudi siceršnji preteklosti in sedanji problematiki. Nekateri teh zbornikov preraščajo že v redne periodične publikacije.

Poleg tega se je v zadnjih letih zelo razmahnila in izpopolnila bibliografska dejavnost, ki se je v prvih letih po osvoboditvi borila še z mnogimi začetnimi težavami. Leta 1950 je začela izhajati zvezna bibliografija časopisnih člankov,¹ leta 1951 pa je začela tudi Slovenska bibliografija, ki jo izdaja Narodna in univerzitetna knjižnica v Ljubljani,² objavljati bibliografijo člankov in leposlovnih prispevkov v časopisu in zbornikih.³

¹ Bibliografija Jugoslavije, ki jo izdaja Bibliografski institut FLRJ v Beogradu, izhaja v dveh publikacijah. Prva, Knjige, brošure i muzikalije, izhaja štirinajstdnevno z letnim registrom. Druga, Članci i prilozhi u časopisima, novinama i zbirnim delima, izhaja dvomesečno v treh serijah: Serija A: Društvene nauke, Serija B: Prirodne i primenjene nauke. Serija C: Filologija, umetnost, sport, književnost, muzikalije.

² Slovenska bibliografija izhaja za posamezna leta v skupnem enem zvezku za knjige in članke. Doslej so izšli: I. letnik za leta 1945—1947 (izšel 1948), II. letnik za leto 1948 (1950), III. letnik za leto 1949 (1951), IV. letnik za leto 1950 (1952), V. letnik za leto 1951 (1953), VI. letnik za leto 1952 (1954), VII. letnik za leto 1953 (1956), VIII. letnik za leto 1954 (1957), IX. letnik za leto 1955 (1958). Tekoča bibliografija knjig izhaja v mesečniku Knjiga, glasilu slovenskih založb.

³ Najboljši pregled o stanju bibliografije pri nas (v LRS in FLRJ) daje sedaj članek Bibliografija v 1. zvezku Enciklopedije Jugoslavije (1955).

Zasnovana na isti način kakor bibliografija 1945—1950, bi bila bibliografija slovenske zgodovine 1951—1958 brez publikacij o Narodnoosvobodilni borbi zelo obsežna. Vsebovala bi precej nad 2000 del, od katerih pa bi bila ogromna večina že obseženi v zvezni in slovenski splošni bibliografiji. Taka dvojnost seveda ne bi imela nobenega smisla in bi predstavljala za Zgodovinski časopis in njegove bralce le nepotrebno tratenje prostora.

Iz teh razlogov smo se odločili, naj bo izbor upoštevanih del precej ožji kakor pa je bil v naši prvi bibliografiji. Načela, ki so nas vodila pri sestavljanju, so naslednja:

Kakor pri prejšnji bibliografiji, zajemamo tudi to pot dela, ki zadevajo zgodovino Slovencev ali zgodovino ozemlja, na katerem žive, oziroma ozemlja, na katerem so nekdanj bivali, če se vsebina dela posredno ali neposredno nanaša na slovensko življenje na tem ozemlju. Od zgodovinskih del, ki zajemajo celotno ozemlje FLRJ ali vse jugoslovanske narode, smo upoštevali le najvažnejša in tista, ki v veliki meri govore o slovenski zgodovini in njenih problemih. Del, ki zajemajo Slovence ali Slovenijo (deloma ali v celoti) v širšem okviru (n. pr. zgodovin diplomatskih in vojnih dogajanj, avstrijske, italijanske, srednjeevropske, jugovzhodnoevropske, evropske zgodovine, del o izvoru ali preseljevanju Slovanov itd.) praviloma nismo upoštevali.

Del s področja zgodovine literature, likovne umetnosti, glasbe, filozofije, znanosti, s področja etnografije, lingvistike, geografije, numizmatike in drugih v celoti ali deloma zgodovini bližnjih ved nismo upoštevali. Pač pa smo v prvem poglavju od takih publikacij našli nekatera pregledna dela, ki zajemajo daljša obdobja slovenske preteklosti.

Upoštevana so dela, ki govore o slovenski zgodovini v zgoraj naznačenih mejah, ne glede na to, ali so izšla v LR Sloveniji, v FLR Jugoslaviji ali v inozemstvu, v naših ali v tujih jezikih in ne glede na to, ali so samostojne knjige in brošure ali razprave in članki v zbornikih, časopisih, časnikih in drugih periodičnih publikacijah. V bibliografjo smo vključili dela, ki imajo kot letnico izida označena leta 1951 do 1958. Pri revijah nam je bila merodajna letnica letnika, ne pa leto dejanskega izida.

Izločali smo učbenike za osnovne in srednje šole, članke, ki ne prinašajo ničesar novega, ki so le splošno informativnega ali popularizacijskega značaja, ki so le odlomki ali okrajšave iz prej ali pozneje objavljenih širših del, ki so zgolj priložnostni prikaz nekega dogodka ali skupine dogodkov, ki samo na kratko podajajo spomine tega ali onega udeleženca ali očividca, ne da bi hoteli dati kritično ali globljo sliko dogodkov, ki so le kratke notice posameznih lokalnih dogodkov. Izločali smo kratke obravnave zgodovinskega razvoja posameznih šol, podjetij, društev, ulic, poslopij. Izločali smo večino drobne krajevne literature. S tem kriterijem seveda nikakor nočemo in ne smemo odrekli člankom, ki smo jih izpustili, vrednosti in pomembnosti. Mnogi med njimi predstavljajo za vsakogar, ki bo sestavljal kritičen zgodovinski prikaz tistih časov, krajev ali dogodkov, neobhodno potrebno gradivo z dragocenimi podatki. Mnogi teh člankov, posebno za čas stare Jugoslavije, za zgodovino delavskega gibanja, so pravi zgodovinski viri. Iskalec takih člankov bo s pridom uporabil zvezno in slovensko splošno bibliografijo, medtem ko je naša le izbor.

Ta bibliografija slovenske zgodovine svojega naslova ne nosi povsem upravičeno. Že bibliografija publikacij iz let 1945—1950 je bila, tako kakor je

tudi sedanja bibliografija publikacij iz let 1951—1958, omejena na dela, ki govorijo o dogodkih do leta 1941. Bibliografija del, ki opisujejo NOB, je že vseskozi izhajala posebej. Začela je izhajati prej in je že v predzadnjem letniku zajela publikacije iz leta 1955.⁴ Naša sedanja bibliografija pa je še bolj omejena kakor je bila tista pred leti. Iz nje smo namreč izločili slovansko in pred-slovansko arheologijo in zgodovino starega veka. Arheološka bibliografija namreč že izhaja v Arheološkem vestniku.⁵ Ta bibliografija zajema publikacije, ki obravnavajo preteklost celotnega jugoslovanskega ozemlja oziroma njegovih delov. Sprva je bila omejena na domače publikacije, od leta 1952 naprej pa zajema tudi dela, ki so izšla v tujini. Zaradi tega bi bilo nesmiselno, da bi v Zgodovinskem časopisu ponavljali navedbe del, ki jih že prinaša Arheološki vestnik.

Bibliografija za leta 1945—1950 je bila urejena po abecednem redu piscev. Za sedanjo bibliografijo se nam je zdelo primernejše, da jo uredimo drugače. V prvem poglavju navajamo dela, ki obravnavajo celotno slovansko zgodovino ali zgodovino kakega večjega predela ali posameznih panog, kakor gospodarstva, literature, umetnosti in podobno, pa tudi širše zgodovinske preglede za večja obdobja. V drugem poglavju navajamo dela, ki obravnavajo dogodke in probleme iz fevdalne dobe slovanske zgodovine, ali točneje, od naselitve⁶ do leta 1848. Navajana dela so povezovana v skupine po času, ki ga obravnavajo, po problematiki in teritoriju. Na podoben način je urejeno tretje poglavje, to pa zajema dela, ki opisujejo dogodke in probleme iz kapitalističnega obdobja slovanske zgodovine, to se pravi, od leta 1848 preko 1918 do konca stare Jugoslavije 1941. V četrtem in zadnjem poglavju navajamo dela, ki obravnavajo zgodovino posameznih krajev, mest, manjših pokrajinskih enot. Pri tem prehajamo od Ljubljane preko Dolenjske, Gorenjske, Posavja, Štajerske, Prekmurja, ozemlja Rabskih Slovencev na Koroško, Notranjsko, Primorsko z Gorico, Beneško Slovenijo, Trstom ter Slovensko Istro.

Taka ureditev ima svoje prednosti, ima pa tudi svoje nedostatke. Marsikatero delo je težko uvrstiti v eno samo skupino, pri marsikaterem se je težko odločiti, ali naj bo uvrščeno v oddelek lokalne zgodovine ali v splošna poglavja. Tem neugodnostim smo se skušali izogniti na ta način, da smo v splošnih poglavjih opozarjali na literaturo iz lokalnega poglavja in narobe ter da smo tudi sicer uporabljali kazalke.⁷ Da bi bilo iskanje olajšano, smo odstavke označili z debelo tiskanimi zaporednimi arabskimi številkami.

Taka ureditev bibliografije je seveda v matsičem subjektivnega značaja, prav tako kakor izbor, ki se bo nekomu zdel preoster, drugemu premil.

Nedvomno bo treba v bodoče ureditev naše bibliografije še nadalje spremeniti. Prva zgodovinska bibliografija se je začela sestavljati v času, ko

⁴ France Škerl: Bibliografija o narodnoosvobodilnem boju Slovencev: 1945 do 1949: Zgodovinski časopis 4, 1950, str. 278—316; 1950: 5, 1951, str. 492—500; 1951—1953: 8, 1954, str. 355—428; 1954—1955: 9, 1955, str. 287—348.

⁵ Staško Jesse: Bibliografski prispevki k jugoslovanski arheologiji: 1945 do 1949: Arheološki vestnik 1, 1950, str. 236—241; 1950: 2, 1951, str. 265—273; 1951: 5, 1952, str. 337—353; 1952: 4, 1953, str. 351—357; 1953: 5, 1954, str. 408—420; 1954: 6, 1955, str. 364—375; 1955: 7, 1956, str. 479—491; 1956: 8, 1957, str. 339—355.

⁶ Vključen je torej tudi še določen čas pred nastankom fevdalizma.

⁷ Nekatera dela smo uvrstili v ta ali oni oddelek iz čisto tehničnih razlogov; v takih primerih smo na drugem mestu postavili kazalke.

primernih splošnih bibliografij še ni bilo, nastala je kratko malo iz potrebe po bibliografiji. Danes te potrebe v prejšnji obliki ni več. Zato bo mogoče preiti iz strogo bibliografskega načina, ki smo ga že letos v določeni meri opustili, na bolj kritičen pregled novih domačih in tujih zgodovinskih del o slovenski preteklosti, kar bo nedvomno tudi interesom in potrebam naših bralcev mnogo bolj ustrezalo.

Sestavljalci se zahvaljujemo vsem, ki so nam pri zbiranju podatkov pomagali na ta ali oni način. Posebej pa se moramo zahvaliti Bibliografskemu oddelku Narodne in univerzitetne knjižnice v Ljubljani, ki nam je ljubeznivo dajal na razpolago svoj še neobjavljeni material.

Kratice smo uporabili le pri nekaterih periodičnih publikacijah z dolgimi naslovi. To so:

Razprave RZD SAZU: Razprave razreda za zgodovinske in družbene vede Slovenske akademije znanosti in umetnosti.

Razprave RFL SAZU: Razprave razreda za filološke in literarne vede Slovenske akademije znanosti in umetnosti.

ZHVS: Zeitschrift des Historischen Vereines für Steiermark.

MIÖG: Mitteilungen des Instituts für österreichische Geschichtsforschung. Namesto Carinthia I navajamo vseskozi samo Carinthia.

I

1. V obdobju, ki ga zajema naša bibliografija, je izšla druga, pregledana in dopolnjena izdaja knjige **Razvoj slovenskega narodnega vprašanja**, ki jo je napisal **Edvard Kardelj** (Ljubljana 1957, 477 strani). Delo zajema celotno slovensko zgodovino in predstavlja marksistično osvetlitev glavnih momentov slovenske zgodovine, njen »politično-teoretično-analitični komentar«. V prevodu je izšlo v Beogradu (*Razvoj slovenačkog nacionalnog pitanja*, 1958) in Skopju (*Razvoj na slovenečkoto nacionalno prašanje*, 1959).

2. V tem obdobju so izšli trije splošni pregledi slovenske zgodovine do 15. oziroma 16. stoletja. **Milko Kos: Zgodovina Slovencev od naselitve do petnajstega stoletja** (Ljubljana 1955, 426 strani) je zaključeno delo, katerega kratek uvod govori tudi o času pred prihodom Slovencev. Na koncu navaja vire in literaturo.¹ **Bogo Grafenauer: Zgodovina slovenskega naroda** je na osem zvezkov preračunano delo, ki naj obsega celotno slovensko zgodovino do osvoboditve 1945. Doslej so izšli prvi trije zvezki (I. zvezek: *Od naselitve² do uveljavljenja frankovskega fevdalnega reda*, Ljubljana 1954, 170 strani; II. zvezek: *Doba zrele fevdalne družbe od uveljavljenja frankovskega fevdalnega reda do začetka kmečkih uporov*, Ljubljana 1955, 222 strani; III. zvezek: *Doba prve krize fevdalne družbe na Slovenskem od začetka kmečkih uporov do viška protestantskega gibanja*, Ljubljana 1956, 176 strani).³ Tretji,

¹ Ocenil B. Grafenauerja v *Naših razgledih* (4, 1955, str. 538—539) ter *Zgodovinskem časopisu* (10-11, 1956-7, str. 337—341).

² Velik del tega zvezka je posvečen slovenskemu ozemlju pred prihodom Slovencev.

³ Ocena 1. zvezka: Stane Gabrovec (*Naši razgledi* 4, 1955, str. 240—241); ocena 1. in 2. zvezka: V. Melik (*Naša sodobnost* 4, 1956, str. 560—565), J. Koropec in M. Ževart (*Nova obzorja* 9, 1956, str. 422—427).

a po času izida prvi, je prikaz slovenske zgodovine v kolektivnem delu **Zgodovina narodov Jugoslavije**, katere prva knjiga (Do začetka XVI. stoletja, Ljubljana 1953, 763 strani)⁴ je izšla v redakciji Boga Grafenauerja, Dušana Perovića in Jaroslava Šidaka. Tudi to delo obravnava naše ozemlje od najstarejših časov dalje. Slovensko zgodovino od naselitve naprej so napisali Bogo Grafenauer, Milko Kos, France Stele in Fran Zwitter. Za vsako poglavje so navedeni viri in literatura.⁵

3. Od **Slovenske zgodovine 1813—1914**, ki sta jo 1950 napisala **Ferdo Gestrin** in **Vasilij Melik**, je izšel zdaj srbski (Slovenačka istorija 1813—1914, Beograd 1951, 168 strani) in hrvaški (Povijest Slovenaca 1813—1914, Zagreb 1952, 283 strani) prevod. Zadnji predstavlja nekoliko popravljeno in dopolnjeno izdajo prvotnega dela.

4. Splošna dela o obdobju stare Jugoslavije navajamo v 100. odstavku.

5. Naše osvobojene pokrajine so dobile obsežen zbornik z naslovom **Slovensko Primorje in Istra** (Beograd 1953, 662 strani).⁶ Publikacija se deli na tri dele, od katerih sega prvi od najstarejših časov do druge svetovne vojne, drugi opisuje osvobodilni boj, tretji pa politično diplomatski boj, obnovo in graditev. Zgodovinski del do druge svetovne vojne so napisali Milko Kos, Fran Zwitter, Bogo Grafenauer, Matko Rojnić, Ive Mihovilović, Lavo Čermelj in Tone Peruško. Prikazana je tudi kulturna zgodovina (Tone Peruško, France Stele, Vasilij Mirk, Lino Legiša).

6. **Fran Erjavec** je pri Družbi sv. Mohorja v Celovcu izdal zgodovino **Koroški Slovenci** (Prvi zvezek: Srednji vek, Celovec 1955, 192 strani; Drugi del: Od reformacije do prosvetljenstva, Celovec 1956—1959, 975 strani).

7. Slovenska gospodarska zgodovina je zajeta v knjigi **Mijo Mirković: Ekonomska historija Jugoslavije** (Zagreb 1958, 443 strani). Posebne gospodarske zgodovine slovenskega ozemlja nimamo, pač pa moremo zabeležiti nekatere splošne prikaze razvoja posameznih gospodarskih panog, nekatere v slovenskem merilu, druge v okviru starih deželnih meja. Sem spada knjiga **Albert Struna: Vodni pogoni na Slovenskem** (Ljubljana 1955, 450 strani), ki daje obilo podatkov tudi o našem železarstvu, rudarstvu, steklarstvu in drugih dejavnostih, povezanih z vodno silo.⁷ Na splošno je naše rudarstvo zajeto v knjigi **Vasilije Simić: Istoriski razvoj našeg rudarstva** (Beograd 1951, 438 strani). Posebej je obdelano koroško železarstvo v delu **Hermann Wiessner: Geschichte des Kärntner Bergbaues** (I. Teil: Geschichte des Kärntner Edel-

⁴ Knjiga je izšla v treh izdajah, v Beogradu (Istorija naroda Jugoslavije, Prva knjiga, Beograd 1953, 821 strani), v Zagrebu (Historija naroda Jugoslavije, I, Zagreb 1953, 892 strani) in v Ljubljani.

⁵ Glej diskusijo o knjigi (Nova misao 1, 1953, II. knjiga, str. 758—797, ter 2, 1954, str. 70—84) ter ocene J. Dinića (Živa antika 4, 1954, str. 411 ss.), J. Kastelica in G. Čremošnika (Zgodovinski časopis 8, 1954, str. 212—220), V. Melika (Naša sodobnost 2, 1954, str. 548—556), Ju. V. Bromleja, I. S. Dostjanov in S. A. Nikitina (Voprosy istorii 1956, št. 10, str. 158—162).

⁶ Izdaja v srbohrvaškem jeziku: Istra i Slovensko Primorje (Beograd 1952, 752 strani).

⁷ Tu nepopolno objavljeni mlinski red iz leta 1814 v takratnem slovenskem prevodu je v celoti objavil in jezikovno komentiral Rudolf Kolarič (Slavistična revija 10, 1957, str. 296—305).

metallbergbaues, Klagenfurt 1950, 301 stran; II. Teil: Geschichte des Kärntner Buntmetallbergbaues mit besonderer Berücksichtigung des Blei- und Zinkbergbaues, Klagenfurt 1951, 298 strani; III. Teil: Kärntner Eisen, Klagenfurt 1953, 353 strani). Kot kratek pregleden članek naj omenimo na tem mestu **Franz Kahler: Die Gewinnung der »Steine und Erden« im Wandel der Kärntner Wirtschaftsentwicklung** (Carinthia 142, 1952, str. 434—442). **Josip Žontar** je obdelal **Svilogojstvo in svilarstvo na Slovenskem od 16. do 20. stoletja** (Ljubljana 1957, 160 strani).

8. Deželno gospodarsko zgodovino predstavlja delo **Kärntens gewerbliche Wirtschaft von der Vorzeit bis zur Gegenwart** (Klagenfurt 1953, 496 str.), ki ga je pod vodstvom Karla Dinklageja in Alfreda Wakolbingerja izdala koroška obrtna zbornica (Kammer der gewerblichen Wirtschaft für Kärnten).

9. **Viktor Paschinger** je objavil **Grundzüge der Verkehrsgeschichte Kärntens** (Carinthia 143, 1953, str. 353—384). **Janko Tavčar** je opisal **Razvoj planinskih poti v naših Alpah** (Geografski vestnik 24, 1952, str. 145—176). Zgodovino pošt obravnava **Bogdan Kurbus: Zgodovinski razvoj naših pošt** (Poštni zbornik 5, 1951, str. 2—6, 17—20, 25—31, 49—52, 63—69, 73—77, 87—91, 101—103, 111—116, 130—132; 6, 1952, str. 14—15, 31—32, 54—55).

10. V članku **Kärnten in Reisebeschreibungen und Lebenserrinerungen** (Carinthia 141, 1951, str. 16—49)⁸ daje **Gustav Gugitz** bibliografijo potopisov in memoarske literature, ki se nanaša na Koroško, od 15. stoletja pa do časa med obema svetovnima vojnama, s kratkimi opombami, kaj ta dela opisujejo, ter z avtorskim, osebnim, stvarnim in krajevnim kazalom.

11. Kratek pregled upravne razdelitve Slovenije od srede 18. stoletja do danes daje **Živko Šifrer: Upravna razdelitev slovenskega ozemlja** (Prikazi in študije 4, 1958, št. 8, str. 1—14). **Živko Šifrer: Narodnostni sestav ozemlja LRS v času do ustanovitve Jugoslavije po prvi svetovni vojni** (Prikazi in študije 2, 1956, št. 11, str. 5—11) zajema v glavnem čas od začetka 19. stoletja pa do 1910.⁹

12. Splošne probleme slovenske pravne zgodovine zadevata razpravi **Sergij Vilfan: Slovenska pravna zgodovina in njene zveze s prakso** (Pravnik 9, 1954, str. 15—29) in **Josip Žontar: Zur Problematik der Rechtsarchäologie bei den Völkern Jugoslawiens** (Wiener Archiv für Geschichte des Slawentums und Osteuropas 2, 1956, str. 169—202).

13. Iz zgodovine šolstva na Slovenskem naj tu navedemo nekaj splošnih preglednih člankov: **France Ostanek: Nekaj podatkov o razvoju osnovne šole na slovenskem ozemlju** (Sodobna pedagogika 2, 1951, str. 374—384), ki daje »posnetek gradiva za obdobje 1751—1951«, **France Ostanek: O jezikovnem vprašanju v osnovnih šolah na slovenskem ozemlju** (prav tam 4, 1953, str. 155 do 174), **France Ostanek: Slovenski šolski muzej v Ljubljani**. (Ljubljana 1956, 126 strani), **France Ostanek: Iz kronike slovenskega tržaškega ozemlja** (Pro-

⁸ Dopolnil Günther Hermann Neckheim v Carinthia 142, 1952, str. 739 in 740.

⁹ O razvoju prebivalstva na Slovenskem glej še 74. odstavek ter v IV. poglavju navedene razprave, kakor n. pr. za Ljubljano (109. odstavek), Škofjo Loko in Kranj (123. odstavek), kamniški okraj (136. odstavek), Celje (148. odstavek), Maribor (150. odstavek), Prekmurje (156. odstavek), goriški okraj (174. odstavek), Trst (191. odstavek) in še drugod.

svetni delavec 4, 1953, št. 15—16), **France Ostanek: Iz kronike slovenskih šol v Gorici in okolici** (Prosvetni delavec 4, 1953, št. 17), Lojze Ude: v 93. odstavku navedeno delo o koroških šolah, **France Ostanek: Pregled slovenskega periodičnega pedagoškega tiska** (Sodobna pedagogika 3, 1952, str. 215—226).¹⁰

14. Izšlo je nekaj cerkvenih zgodovin, tako **Alois Maier: Kirchengeschichte von Kärnten** (I. Teil: Altertum, Klagenfurt 1951, 38 strani; II. Teil: Mittelalter, Klagenfurt 1953, 94 strani; III. Teil: Neuzeit, Klagenfurt 1956, 116 strani), **Rudolf Klinec: Zgodovina goriške nadškofije 1751—1951** (Gorica 1951),¹¹ **Rudolf Klinec: Marija v zgodovini Goriške** (Gorica 1955, 138 strani). Knjiga **Vatikan i Jugoslavija** (I. deo: Odnosi Vatikana prema južnoslovenskim narodima do kraja prvog svetskog rata, Beograd 1953, 180 strani) daje dokumente o vatikanski politiki tudi za slovensko ozemlje. O isti problematiki glej članka **Franček Saje: Vatikan in Slovenci** (Dolenjski list 4, 1953, št. 15—32), **Franček Saje: Vatikan — tradicionalni nasprotnik svobodoljubnih Jugoslovancev** (Slovenski poročevalec 14, 1953, št. 255—262).

15. S področij jezikoslovja, ki so pomembna tudi za zgodovinarja, naj tu navedemo le nekaj splošnih razprav: **France Bezljaj: Predslovanski ostanki v slovenščini** (Naša sodobnost 6, 1958, str. 673—693), isti: **O besedah in imenih** (Jezik in slovstvo 1, 1955—6, str. 170—172, 239—241, 291—292), isti: **Stratigrafija Slovanov v luči onomastike** (Slavistična revija 11, 1958, str. 35—56), obsežno delo istega pisca **Slovenska vodna imena** (I, A—L, Ljubljana 1956, 365 strani)¹² ter **Tine Logar: Dialektološke študije** (Slavistična revija, od letnika 5—7, 1954 dalje).

16. Od literarnih zgodovin je v našem obdobju izšel prvi zvezek na tri knjige preračunanega kolektivnega dela **Zgodovina slovenskega slovstva** (I: Do začetkov romantike, Ljubljana 1956, 459 strani), ki ga je s sodelovanjem **Alfonza Gspana** uredil **Lino Legiša**, napisali pa so ga **Alfonz Gspan**, **Lino Legiša**, **Milko Matičetov**, **Boris Merhar**, **Mirko Rupel** in **France Tomšič**, obsega pa poleg poglavij o razvoju knjižnega jezika, ljudskem slovstvu (ljudski pesmi, pregovorih, ugankah, ljudski prozi) literarno zgodovino do leta 1809, z navajanjem virov in literature.¹³ Celotno slovensko literarno zgodovino zajemajo v našem obdobju izdane knjige: **Stanko Janež: Pregled zgodovine jugoslovanskih književnosti**, Prva knjiga: Slovenska književnost (Maribor 1953, 542 strani),¹⁴ isti: **Zgodovina slovenske književnosti** (Druga, predelana

¹⁰ Več razprav obravnava šolstvo v dobi protestantizma (glej 52. odstavek), terezijanskih in jožefinskih reform ter v predmarčni dobi (65., 66. odstavek), v drugi polovici 19. stoletja (95. odstavek) ter v stari Jugoslaviji (104. odstavek). Obilo je izšlo tudi zgodovinskih opisov posameznih šol, od katerih navajamo v IV. poglavju le nekatere najobširnejše.

¹¹ V publikaciji so priobčeni še življenjepisi **Gollmayerja**, **Hrasta** in **Mahniča**.

¹² Več specialnih **Bezljajevih** del je izšlo v **Slavistični reviji** ter **Jeziku** in **slovstvu**.

¹³ Glej oceno **Dušana Pirjevca** (Naša sodobnost 5, 1957, str. 62—75, 162 do 172, 275—281, 348—365, 451—458, 545—556, 649—656), odgovor avtorjev (prav tam 6, 1956, str. 155—161) ter **Pirjevčev** odgovor (str. 256—261). Glej tudi **J. Pogučnik: Poglavja iz starejše slovenske književnosti** (Nova obzorja 10, 1957, str. 555—573, 669—688, 758—770).

¹⁴ Glej oceno **B. Teplyja** (Nova obzorja 7, 1954, str. 249—254, 314—320).

izdaja s sodelovanjem Miroslava Ravbarja, Maribor 1957, 751 strani), **Marja Boršnik: Kratek bibliografski pregled slovenskega slovstva** (Ljubljana 1955, 102 strani),¹⁵ **Anton Slodnjak: Geschichte der slowenischen Literatur** (Berlin 1958, 363 strani).¹⁶

17. Kot deželno literarno zgodovino moremo navesti knjigo **Erich Nussbaumer: Geistiges Kärnten** (Literatur- und Geistesgeschichte des Landes, Klagenfurt 1956). Za vrednotenje tega dela beri **Rok Arih: Razmišljanje o knjigi »Duhovno življenje Koroške«** (Naša sodobnost 6, 1958, str. 182—188, 266—274, 374—381, 470—474, 557—559). Omeniti je še razpravo **Erich Nussbaumer: Italienisch-kärntnerische Beziehungen im Spiegel der Geistesgeschichte** (Carinthia 148, 1958, str. 636—667).

18. Tu naj navedemo delo **Arturo Cronia: La conoscenza del mondo slavo in Italia** (Bilancio storico-bibliografico di un millennio, Padova 1958, 792 strani), v katerem podaja avtor, »kar se je od najstarejših časov do naših dni mislilo in pisalo v Italiji« o Slovanih in torej tudi o Slovencih. Opozorimo naj tudi na članke kakor **Englesko-južnoslavenski odnosi** ali **Francusko-jugoslovenski odnosi** v Enciklopediji Jugoslavije.

19. Izšla je prva knjiga **Zgodovine glasbene umetnosti na Slovenskem**. Napisal jo je **Dragotin Cvetko** (Ljubljana 1959, 413 strani), sega pa do 18. stoletja, tako da zajema še barok, ter obsežno navaja vire in literaturo.

20. V letih 1951—1958 ni izšel noben splošen pregled zgodovine slovenske likovne umetnosti. Navedemo pa naj nekatere v tem času izšle pregledne študije za posamezna obdobja: **Emilijan Cevc: Srednjeveška plastika na Slovenskem** (Ljubljana 1956, 54 strani), galerijska kataloga **Emilijan Cevc: Umetnost srednjega veka na Slovenskem** (Ljubljana 1956, 86 strani) in **France Stele: Umetnost baroka na Slovenskem** (Ljubljana 1957, 90 strani), razstavniki katalog **Klasicizem in romantika na Slovenskem** (Ljubljana 1954, 58 strani, uvod Izidorja Cankarja), **Izidor Cankar: Slovensko slikarstvo v dobi realizma** (Likovni svet 1951, str. 87—111).

20 a. Glede zgodovine posameznih znanosti na Slovenskem naj opozorimo na članke **Arheologija, Botanika, Etnografija, Farmacija, Filologija, Filozofija, Fizika, Geografija, Geologija** v Enciklopediji Jugoslavije ter na tam navedeno literaturo.

21. **Anton Melik** je v obdobju, ki ga tu zajemamo, izdal od svojega obsežnega geografskega opisa Slovenije dva zvezka opisov slovenskih pokrajin: **Slovenski alpski svet** (Ljubljana 1954, 608 strani) ter **Štajerska s Prekmurjem in Mežiško dolino** (Ljubljana 1957, 596 strani).

22. S področja zgodovine našega zgodovinopisja je omeniti oceno slovenskega zgodovinopisja preteklosti in sedanjosti, ki jo daje **Boris Zihert: O nekaterih teoretičnih in praktičnih problemih slovenskega zgodovinopisja** (Novi svet 6, 1951, str. 481—495),^{16a} življenjepise in ocene nekaterih starejših

¹⁵ Glej oceno Franceta Dobrovoljca (Naša sodobnost 3, 1955, str. 516—521).

¹⁶ Glej oceno Dušana Pirjevca (Naši razgledi 8, 1959, str. 134—135, 166 in 167, 187—188, 217—219, 240—242, 264—266, 288—290).

^{16a} Ponatisnjeno v Zihertovi knjigi O nekaterih aktualnih vprašanih socializma (Ljubljana 1959, str. 95—110).

zgodovinarjev, ki jih navajamo v 31. odstavku, življenjepis **Josipa Stareta** (Janko Polec v Koledarju Mohorjeve družbe 1953, str. 134—142), razprave **Bogo Grafenauer: Pomen dela Franca Kosa v razvoju slovenskega zgodovino-pisja** (Zgodovinski časopis 8, 1954, str. 118—124), **Sergij Vilfan: Anton Aškerc — mestni arhivar ljubljanski** (Kronika 4, 1956, str. 99—107), **Bogo Grafenauer: Znanstveno delo Milka Kosa** (Zgodovinski časopis 6-7, 1952-3, str. 9—29, z bibliografskim pregledom), nekrologe **Valterju Šmidu** (Jože Kastelic v Zgodovinskem časopisu 5, 1951, str. 292—299), **Dragotinu Lončarju** (Fran Zwitter prav tam 8, 1954, str. 181—191), **Josipu Mravljaku** (Bogo Teply prav tam, str. 192—194, Franjo Baš v Kroniki 1, 1953, str. 204—205), **Janku Polcu** (Viktor Korošec v Letopisu SAZU 8, 1956-7, str. 48—60, z dodatkom k bibliografiji, Sergij Vilfan v Zgodovinskem časopisu 10-11, 1956-7, str. 315—324, z bibliografijo), **Antonu Urbancu** (Sergij Vilfan v Zgodovinskem časopisu 10-11, 1956-7, str. 325—326).¹⁷ V 195. odstavku govorimo o historiografiji Trsta, v 94. odstavku pa o italijanski iredentistični historiografiji. Delo jugoslovanskih in s tem tudi slovenskih zgodovinarjev po osvoboditvi do leta 1955 prikazuje knjiga **Dix années d'histoire Yougoslave oziroma Ten years of Yugoslav Historyography** (Beograd 1955, 686 strani), ki jo je uredil Jorjo Tadić.¹⁸ Omenimo naj še delo **Josip Žontar: Zur Problematik der älteren Sozial- und Wirtschaftsgeschichte der Völker Jugoslawiens** (MIÖG 60, 1952, str. 369—383).

23. Od enciklopedičnih del, ki zajemajo tudi pregledne in specialne članke s področja slovenske zgodovine ter biografije pomembnih Slovencev, moramo omeniti široko zasnovano publikacijo **Enciklopedija Jugoslavije**, ki je v tem obdobju začela izhajati. Doslej so izšli trije zvezki (1: A—Bosk, Zagreb 1955, 708 strani; 2: Bosna—Dio, Zagreb 1956, 716 strani; 3: Dip—Hidj, Zagreb 1958, 686 strani). Od **Slovenskega biografskega leksikona** je v tem obdobju izšel osmi zvezek (Pregelj—Qualle, Ljubljana 1952), tako da je zaključena druga knjiga (M—Q).

II

24. Za fevdalno obdobje so izšle v času 1951—1958 razne zbirke virov. **Milko Kos** je izdal **II. del Urbarjev Slovenskega Primorja**¹ (Ljubljana 1954, 410 strani), ki obsega predvsem urbarje posesti goriških grofov ter urbarje za Devin, Senožeče, Prem, Postojno in Vipavo, največ iz 15. stoletja. V zbirki **Die mittelalterlichen Stiftsurbare der Steiermark** je izšel 1. zvezek, ki vsebuje seckauska urbarja iz let 1270 in 1295 ter urbarje ptujskih minoritov in dominikancev (izdali Benno Roth, Hans Pirchegger in Wolfgang Sittig, Graz 1953, 319 strani). Od zbirke **Die mittelalterlichen Stiftsurbare Kärntens** je izšel 1. zvezek **Gurker Urbare**, ki daje izbor urbarjev iz let 1285—1502 (izdal Herman Wiessner, Graz 1951, 580 strani). Friederike Klos-Bužek je izdala **Das Urbar der Vordern Grafschaft Görz aus dem Jahre 1299** (Wien 1956, 201 stran).

¹⁷ Omejujemo se na slovenske zgodovinarje. Vendar pa naj opozorimo na nekrolog tržaškemu italijanskemu zgodovinarju Fabiju Cusinu (Fran Zwitter v Zgodovinskem časopisu 9, 1955, str. 220—222).

¹⁸ Glej oceno B. Grafenauerja (Zgodovinski časopis 10-11, 1956-7, str. 327 do 356).

¹ I. del (tolminski urbar 1377) je izšel 1948. K njemu glej A. Šavli: Sporna imena krajev v tolminskem urbarju iz leta 1377 (Kronika 1, 1953, str. 130—131).

25. Kot nadaljevanje Jakschevega dela sta izšla od **Monumenta historica ducatus Carinthiae** peti (Die Kärntner Geschichtsquellen 1269—1286, Klagenfurt 1956, 511 strani) in šesti (isto 1286—1300, Klagenfurt 1958, 370 strani) zvezek v redakciji Hermanna Wiessnerja.

26. V seriji **Urkundenbuch zur Geschichte der Babenberger in Österreich** sta izšla drugi zvezek, ki objavlja pečatne listine 1216—1279² (uredila Heinrich Fichtenau in Erich Zöllner, Wien 1955), ter tretji zvezek, ki prinaša pečate Babenberžanov od 11. do 13. stoletja (uredila O. Mitis in Franz Gall, Wien 1954).

27. V delu **Die Regesten der Grafen von Tirol und Görz, Herzoge von Kärnten**, ki ga izdaja Hermann Wiesflecker, je po prvem zvezku iz leta 1950 izšel 1. snopič 2. zvezka (Die Regesten Meinhards II 1271—1295, Innsbruck 1952, 238 strani).³ O raznih virih za goriško zgodovino glej **Giorgio E. Ferrari: I codici di privilegi »contra Comitum Goricie« nell'Archivio dei Consultori della Repubblica Veneta** (Gorizia nel medioevo, Gorizia 1956, str. 107—150) ter **Guido Manzini: Documenti medioevali su Gorizia ed il Friuli trascritti in una miscellanea inedita di G. D. Della Bona** (prav tam, str. 151—159). **Ada Toscano** je pod naslovom **Pergamene inedite degli archivi goriziani** objavila listine goriškega pokrajinskega arhiva, ki zadevajo plemiške rodbine Strassoldo (Studi Goriziani 21, 1957, str. 91—122), Mels-Albana (prav tam 22, 1957, str. 91 do 109), Savorgnan in drugih (prav tam 23, 1958, str. 127—162)⁴ z orisom zgodovine teh rodbin, katerih posest je bila deloma tudi na slovenskem ozemlju.

28. V zbirki **Quellen zur Verfassungs- und Verwaltungsgeschichte der Steiermark** je izšel prvi del III. zvezka: **Die ältesten steirischen Landtagsakten 1396—1452** (izdala Burkhard Seuffert in Gottfriede Kogler, Graz 1953, 169 str.).

29. Gradivo za zgodovino Ljubljane v srednjem veku omenjamo podrobneje v 106. odstavku.

30. Istrske listine zadeva razprava **Milko Kos: Aus der Geschichte der mittelalterlichen Urkunden Istriens** (Wiener Archiv für Geschichte des Slawentums und Osteuropas 2, 1956, str. 49—62).

31. Letopisne notice vuzeniškega župnika iz 13. stoletja objavlja **Erich Zöllner: Die Annalen des Pfarrers Werand von Saldenhofen** (Carinthia 147, 1957, str. 296—305). **Hans Gille** obširno analizira pesem o benečanskem obleganju Trsta 1463 kot zgodovinski vir: **Michel Beheims Gedicht »Von der Statt Triest«** (Zeitschrift für deutsche Philologie 77, 1958, str. 259—281; 78, 1959, str. 50—71, 291—309). **Magda Roscher** objavlja **Eine Rechtfertigungsschrift des Abtes Johann von Viktring an das Cistercienser Generalkapitel** (1489; Klagenfurt 1956, 68 strani), ki ima tudi podatke o kmečkih puntih. Unrestovo Avstrijsko kroniko je izdal na novo **Karl Grossmann** (Scriptores rerum Germanicarum, nova series, tomus XI, **Jacob Unrest: Österreichische Chronik**, Weimar 1957, 369 strani) z orisom življenja in dela pisca.⁵ **Gotbert Moro** je

² Prvi zvezek s pečatnimi listinami do leta 1215 je izšel 1950.

³ Glej o njem poročilo Milka Kosa, ki ocenjuje delo tudi z vidika našega ozemlja (Zgodovinski časopis 8, 1954, str. 262—264).

⁴ Z indeksom krajev in oseb.

⁵ Glej tudi **Jakob Obersteiner: Zur Biographie von Jakob Unrest** (Carinthia 143, 1953, str. 948—951).

na novo izdal Paracelsovo Koroško kroniko (*Die Kärntner Chronik des Paracelsus*, Klagenfurt 1955). Isti avtor je tudi opisal to kroniko v članku *Die Kärntner Chronik des Theophrastus Paracelsus eine landeskundliche Quelle* (ZHVS 46, 1955, str. 57—67). O Kristalniku govori delo *Wilhelm Neumann: Michael Gothard Christalnick* (Kärntens Beitrag zur Geschichtsschreibung des Humanismus; Klagenfurt 1956, 124 strani). O Martinu Bavčarju piše *Valentin Jelinčič: Martino Bauzer, il primo storico goriziano* (Studi Goriziani 23, 1958, str. 45—55). Izbor iz Valvasorjeve Slave je izdal, uredil, prevedel v slovenščino ter opremil z uvodom o Valvasorju ter z opombami *Mirko Rupel: Valvasorjevo berilo* (Ljubljana 1951, 365 strani).⁶

32. O splošnih problemih kolonizacije in germanizacije na srednjeveških slovenskih tleh govorita razpravi **Milko Kos: Kolonizacija in germanizacija slovenske zemlje** (Historijski zbornik 4, 1951, str. 9—21) ter isti: **Odnosi med kolonizacijo in oblikovanjem narodnostnih in etničnih meja** (Zgodovinski časopis 9, 1955, str. 140—145; objavljeno v povzetku v *Atti del X Congresso internazionale di Scienze Storiche*, str. 52—54 ter v *Riassunti delle comunicazioni*, str. 19—20).

33. Naselitveno zgodovino Koroške obravnava **Eberhard Kranzmayer: Ortsnamenbuch von Kärnten**. Prvi del je *Die Siedlungsgeschichte Kärntens von der Urzeit bis zur Gegenwart im Spiegel der Namen* (Klagenfurt 1956, 216 strani), drugi del pa *Alphabetisches Kärntner Siedlungsnamenbuch* (Klagenfurt 1958, 260 strani) »z uradnimi in narečnimi oblikami, najstarejšimi in najvažnejšimi omembami v listinah ter etimologijo«.

34. V razpravi **O imenih nekaterih krajev v Slovenskem Primorju** (Zbornik primorske založbe Lipa, Koper 1956, str. 7—26) osvetljuje **Milko Kos** z imeni pokrajin in naselij naseljevanje in življenje starejšega srednjega veka v tej pokrajini. **A. Cronia** obravnava *Revision der slavischen Eigennamen im alten Evangelium von Cividale* (Wiener slavistisches Jahrbuch 2, 1954).

35. Več del se posebej ukvarja s slovansko naselitvijo v Istri, vendar obravnavajo predvsem ali v celoti le ozemlje hrvaške Istre, zato naj tu omenimo le eno izmed njih: **Stjepan Antoljak: Problematika najranijeg doseljenja i nastanjenja Slavena — Hrvata u Istri** (Starine 48, 1958, str. 47—83). Razna arheološka in lingvistična dela o istem problemu pa tudi sicer ne spadajo v okvir naše bibliografije.

36. Razvoj fevdalizma na Slovenskem od začetka do konca prikazuje pregledni članek **Boga Grafenauerja** v Enciklopediji Jugoslavije (**Feudalizam kod jugoslavenskih naroda**).

37. **Bogo Grafenauer: Ustoličevanje koroških vojvod in država karantanskih Slovencev** (Ljubljana 1952, 623 strani)⁷ obravnava ob centralnem problemu ustoličevanja in kosezov ter virov zanje vso glavno problematiko najstarejše slovenske zgodovine: naselitev, odnose do Obrov in drugih sosedov, nastanek in razvoj karantanske države, gospodarstvo in družbo tega časa itd. Precej je del iz našega obdobja, ki se ukvarjajo z enim ali drugim

⁶ Prva polovica tega izbora je izšla prvič že pred vojno.

⁷ Od pomembnejših ocen naj navedemo oceno Milka Kosa (Zgodovinski časopis 8; 1954, str. 247—253) ter Ljudmila Hauptmanna (Historische Zeitschrift 178, 1954, str. 553—556).

ali naenkrat z več naštetimi vprašanji.⁸ To so Ernst Klebel: *Das Fortleben des Namens »Noricum« im Mittelalter* (Carinthia 146, 1956, str. 481—492), Karl Öttinger: *Das Werden Wiens*⁹ (Wien 1951, 238 strani), Erich Zöllner: *Ein Markgraf des károlingischen Südostens im französischen Epos?* (Carinthia 143, 1953, str. 794—804), Hermann Braumüller: *Zur Geschichte der Karolingerzeit in Kárlnten* (Carinthia 148, 1958, str. 295—301), Ljudmil Hauptmann: *Staroslovenska družba in obred na knežjem kamnu* (Ljubljana 1954, 162 strani),¹⁰ Bogo Grafenauer: *Vprašanje županov, »Hrvatov« in ustoličevanja koroških vojvod* (Naša sodobnost 3, 1955, str. 1125—1146),¹¹ Georg Graber: *Der Karnburger Fürstenstein im Licht und Dunkel der Geschichte* (Carinthia 147, 1957, str. 186—210), Ljudmil Hauptmann: *Zemaljski sudac u švapskom zrcalu* (Istoriski časopis 5, 1954-5, str. 131—138), isti: *Der kárlntnische Pfalzgraf* (Südostforschungen 15, 1956, str. 108—123), Herwig Ebner: *Von den Edlingern in Innerösterreich* (Klagenfurt 1956, 90 strani), Fritz Popelka: *Die Judenburger Ritterstadt und das karolingische Wehrsystem in Karantanien* (MIÖG 62, 1954, str. 299—316),¹² Josip Mal: *Kontinuiteta Slovenske karantanske kneževine* (Koledar Slovenske Koroške 1952, str. 48—63), isti: *Slovenska Karantanija in srednjeveška nemška država* (Razprave RZD SAZU 2, 1953, str. 105—137).¹³ Stjepan Antoljak: *Hrvati u Karantaniji* (Filozofski fakultet na univerzitetot-Skopje, Istorisko-filološki oddel: Godišen zbornik 9, 1956, str. 15—38),^{13a} Ernst Klebel: *Die historischen Individualitäten der österreichischen Alpenländer* (Mitteilungen des Oberösterreichischen Landesarchivs 5, Graz 1957), Milko Kos: *Carta sine litteris*¹⁴ (MIÖG 62, 1954, str. 97—100), Franjo Baš: *Pripombe k požigalništvu* (Slovenski etnograf 6-7, 1953-4, str. 83—102).

38. Žitje Konstantina in Metodija in nekatere druge tekste je pojasnil in v novem prevodu izdal France Grivec (Ljubljana 1951, 178 strani). Od literature, ki obravnava probleme Cirila in Metoda, naj imenujemo tu le članek Franceta Grivca in Kruna Krstića v Enciklopediji Jugoslavije (*Ciril i Metodije*), članke Franca Grivca o Metodovih ječah (Zgodovinski časopis 6-7, 1952-3, str. 159—170; 8, 1954, str. 139—143; 10-11, 1956-7, str. 282—284), kjer bomo našli navedena še druga dela, in na M. V. Anastos: *Political Theory in the Lives of the St. Constantine and Methodius* (Harvard Slavic Studies, Camb-

⁸ Tu ne navajamo literature, ki obravnava na splošno naseljevanje Slovanov ali razmerje med Obri in slovanskimi plemeni. O zadnjem glej Bogo Grafenauer: *Razmerje med Slovani in Obri do obleganja Carigrada* (626) in njegove gospodarsko-družbene podloge (Zgodovinski časopis 9, 1955, str. 145—153) in tam navedeno literaturo ter Bohumila Zástěrová: *Avári a Slované* (Vznik a počátky Slovanů II, Praha 1958, str. 19—54), ki daje pregled današnjega stanja raziskovanja.

⁹ Postavlja Samovo prestolnico na Dunaj. Primerjaj oceno Karla Lechnerja in Eberharda Kranzmayerja (Unsere Heimat 23, 1952), odgovor Öttingerja (prav tam, str. 123—127) ter ponovni odgovor Lechnerja in Kranzmayerja (prav tam, str. 127—133).

¹⁰ Ocena Milka Kosa v Zgodovinskem časopisu 9, 1955, str. 255—259.

¹¹ Ocena Hauptmannove Staroslovenske družbe.

¹² Glej še Popelkin v 50. odstavku navedeni članek.

¹³ Ocena B. Grafenauerja v Zgodovinskem časopisu 8, 1954, str. 253—258.

^{13a} Ocena B. Grafenauerja v Historijskem zborniku 11-12, 1958-9, str. 313 do 319.

¹⁴ Se tiče omembe kneza Inka v *Conversio*.

ridge 1954, str. 17—73). Vprašanje Pribinove in Kocljeve vlade v Spodnji Panoniji obravnavajo **Alojz Trstenjak: Kje je bila Pribinova Businica?** (Svet ob Muri 1, 1956, str. 90—96),¹⁵ **France Grivec: O papeških pismih knezu Koclju** (Zgodovinski časopis 8, 1954, str. 134—138), **Bogo Grafenauer: Vprašanje konca Kocljeve vlade v Spodnji Panoniji** (prav tam 6-7, 1952-3, str. 171—190). V glavnem v arheološko literaturo spadajo objave izsledkov izkopavanj na ozemlju Pribinove kneževine. Od teh precej številnih del naj omenimo le nekaj najpreglednejših: **Géza Fehér: Les fouilles de Zalavár** (Acta archaeologica Academiae Scientiarum Hungaricae 4, 1954, str. 201—265), **Ljubo Karaman: A propos de l'église de Pribina à Blatnograd** (Archaeologia Jugoslavica 1, Beograd 1954), **Aladár Radnóti in László Gerö: A Balaton régészeti és történeti emlékei**¹⁶ (Budapest 1952), **Tamás Bogyay: Mosapure und Zalavár** (Südostforschungen 14, 1955, str. 349—405).

39. O slovanskem prebivalstvu na Madžarskem pred prihodom Madžarov, njegovi nadaljnji usodi ter medsebojnih madžarsko-slovanskih vplivih glej pregledno predavanje **István Kniezsa: A honfoglalás előtti szlávok nyelve a Dunántulon**¹⁷ (A Magyar Tudományos Akadémia Nyelv- és Irodalomtudományi Osztályának Közleményei 2, 1952, str. 373—397), **Géza Fehér: Beiträge zum Problem des ungarisch-slawischen Zusammenlebens** (Acta archaeologica Academiae Scientiarum Hungaricae 8, 1958, str. 269—318), **E. Moor: Die Ausbildung der Betriebsformen der ungarischen Landwirtschaft im Lichte der slawischen Lehnwörter** (Studia Slavica Academiae Scientiarum Hungaricae 2, 1956, str. 31—117).

40. **Vasilij Melik** obravnava **Vprašanje bitke pri Ljubljani v dobi madžarskih napadov** (Zgodovinski časopis 6-7, 1952-3, str. 202—217).

41. Razvoj zemljiških gospostev, topografijo posameznih posesti, podrobnejšo sliko kolonizacije, upravo in sodstvo, dajatve podložnikov, gospodarsko in socialno strukturo vasi v času fevdalizma ter etnične razmere nam kažejo **Milko Kos** v že omenjeni izdaji primorskih urbarjev,¹⁸ uvodi v druge prav tam navedene izdaje urbarjev, **Pavle Blaznik** v svojih delih **Kolonizacija in kmetско podložništvo na Sorškem polju** (Razprave RZD SAZU 2, 1953, str. 139 do 243),¹⁹ **Zemljiška gospostva na besniškem ozemlju** (prav tam, str. 243—277), **Freisinška županija Dovje** (Zgodovinski časopis 9, 1955, str. 7—25), **Zemljiška gospostva v območju freisinške dolenske posesti** (Razprave RZD SAZU 4, št. 6, 1958, 94 strani), **Günther Glauert: Deutsche und slowenische Hof- und Geländennamen im Bereich der Wasserscheide zwischen Drau, Sann und Sawe** (Südostforschungen 11, 1946-52, str. 46—83), **Ferdo Gestrin: Gospodarska in socialna struktura gornjegrajske posesti po urbarju leta 1426** (Zgodovinski časopis 6-7, 1952-3, str. 473—514), **Ljudmil Hauptmann: Razvoj družabnih razmer v Radovljiškem kotu do krize petnajstega stoletja** (prav tam, str. 270 do 284), **Günther Glauert: Siedlung und Wirtschaft im oberen Sawegebiet** (Nord-

¹⁵ Primerjaj **Hans Pirchegger** v ZHVS 49, 1958, str. 174—175.

¹⁶ Balatonski arheološki in zgodovinski spomeniki.

¹⁷ Jezik Slovanov pred naselitvijo Madžarov v Zadonavju (Dunántulu).

¹⁸ Glej 24. odstavek.

¹⁹ Glej oceno in dopolnila **Sergija Vilfana** (Zgodovinski časopis 8, 1954, str. 269—276).

westslowenien) während des 16. Jahrhunderts und heute (Südostforschungen 16, 1957, str. 388—426). Pod naslovom *Od vinskega hrama do bajte* (Slovenski etnograf 5, 1952, str. 107—142) daje **Sergij Vilfan** prispevke k zgodovini bajtarstva in gostašiva v dolenjskih vinogradih ter govori pri tem splošno o naseljevanju v dolenjskih gorinah zlasti s pravnozgodovinskega vidika, pa o naseljevanju v vinogradniških objektih v vasi Gornji Lakenc v zadnjih 150 letih. O kajzarstvu v logaškem gospostvu je pisal Ignacij Voje (glej 168. odstavek). **Janko Orožen**: *Gmajne na področju srednje Savinje in njenih pritokov* (Celjski zbornik 1957, str. 153—190) govori predvsem o razdelitvi gmajn v 19. in 20. stoletju.²⁰

42. O položaju kmeta na Koroškem govori obsežno delo **Walther Fresacher**: *Der Bauer in Kärnten* (1. Teil: Die persönliche Stellung des Bauers in Kärnten, Klagenfurt 1950, 176 strani;²¹ 2. Teil: Das Freistiftsrecht, Klagenfurt 1952, 173 strani; 3. Teil: Das Kaufrecht, Klagenfurt 1955, 201 stran).²² K tej problematiki spada še **Walther Fresacher**: *Die bäuerlichen Besitzrechte in Altbayern und Kärnten* (Klagenfurt, 1956, 19 strani), **Fritz Posch**: *Die Verkaufsrichtungen auf den landesfürstlichen Pfandherrschaften Kärntens im 16. Jahrhundert* (Carinthia 147, 1957, str. 465—487). O bamberski posesti na Koroškem govorita **Ernst Klebel**: *Zur Herkunft des Bamberger Besitzes in Kärnten* (Carinthia 1945, 1955, str. 245—248) ter **Gotbert Moro**: *Zur Entstehung und Ausdehnung bambergischen Besitzes in Kärnten* (prav tam 147, 1957, str. 243—260). **Hans Lessiak** opisuje *Die Entstehung der Ministerialität in Kärnten* (prav tam 142, 1952, str. 226—248; 145, 1955, str. 275—303).

43. **Fritz Posch** opisuje *Die Entstehung des steirischen Landesfürstentums* (MIÖG 59, 1951, str. 109—117). **Hans Pirchegger**: *Landesfürst und Adel in Steiermark während des Mittelalters* (1. Teil: Graz 1951, 205 strani; 2. Teil: Graz 1955, 356 strani) govori o nastanku štajerskega deželnega ozemlja, o posesti in genealogiji plemiških rodbin. Naj navedemo še **Hans Pirchegger**: *Die Herrschaften des Bistums Gurk in der ehemaligen Südsteiermark* (Klagenfurt 1956, 32 strani), isti: *Die Herren von Pettau* (ZHVS 42, 1951, str. 5—56), isti: *Die Herrschaft Marburg* (ZHVS 43, 1952, str. 14—55). **Franjo Baš**: *Celjski grofi in njihova doba* (Celjski zbornik 1951, str. 7—22), **Hans Pirchegger**: *Die Grafen von Cilli, ihre Grafschaft und ihre untersteirischen Herrschaften* (Ostdeutsche Wissenschaft 2, 1955, str. 157—200), **Janko Orožen**: *Fevdalno omrežje v srednjem in spodnjem Posavinju* (Celjski zbornik 1951, str. 22—39), **Fritz Posch**: *Die steirische Landtafel* (Mitteilungen des steiermärkischen Landesarchivs 3, 1953, str. 28—45). O sodstvu za kmečko prebivalstvo, njega izvoru ter razmerju do gosposke je pisal **Hermann Baltl**: *Die ländliche Gerichtsverfassung Steiermarks vorwiegend im Mittelalter* (Archiv für öster-

²⁰ V IV. poglavju navajamo še nekaj del te vrste. Naj tu opozorimo le na Kosove razprave o ljubljanski (107. odstavek), kostanjeviški (118. odstavek), goriški (174. odstavek) okolici ali Krasu (178. odstavek).

²¹ Glej k temu Ljudmil Hauptmann: *Postanek kmetskega stanu na Koroškem* (Zgodovinski časopis 4, 1951, str. 186—191) ter **Fresacherjev** odgovor (Carinthia 144, 1954, str. 1086—1091).

²² K celoti glej oceno **Sergija Vilfana** (Zgodovinski časopis 10-11, 1956-7, str. 554—567).

reichische Geschichte 118, Wien 1951, 264 strani).²³ Istega problema se dotika **Anton Adalbert Klein: Landgemeinde und Dorfherrschaft in Steiermark** (ZHVS 46, 1955, str. 82—111). Na 18. stoletje se nanaša razprava **Anton Gütl: Der Kampf der Freisassen in Steiermark um ihre Freiheit** (ZHVS 48, 1957, str. 156—174).

44. O posvetnem gospostvu oglejskih patriarhov do konca Staufov (tudi v naših deželah) govori **Heinrich Schmidinger: Patriarch und Landesherr** (Graz-Köln 1954, 194 strani). Istega pisca je tudi delo **Die Besetzung des Patriarchenstuhles von Aquileja bis zur Mitte des 13. Jahrhunderts** (MIÖG 60, 1952, str. 335—354).²⁴ **Ernst Klebel: Zur Geschichte der Patriarchen von Aquileja** (Carinthia 143, 1953, str. 326—352) razpravlja o vrstnem redu in kronologiji oglejskih patriarhov do 15. stoletja. Na goriške grofe se nanašajo razprave **Hermann Wiesflecker: Meinhard der Zweite** (Tirol, Kärnten und ihre Nachbarländer am Ende des 13. Jahrhunderts; Innsbruck 1955, 372 strani), **Gino Venuti: La politica italiana di Enrico II conte di Gorizia** (Studi Goriziani 16, 1954, str. 95—133), isti: **La lenta agonia della Contea di Gorizia** (prav tam 19, 1956, str. 57—106, ter v zborniku *Gorizia nel medioevo*, Gorizia 1956, str. 23—72), **Igino Valdemarin: Il diritto di patronato dei Conti di Gorizia** (Gorizia nel medioevo, str. 77—95). O goriško-gradiščanskih deželnih stanovih piše **Francesco Spessot: Le Convocazioni di Gorizia e Gradisca** (Studi Goriziani 16, 1954, str. 65—93). **Carlo di Levetzow Lantieri** daje zgodovino grofov Lantieri: **I Lantieri nel Goriziano** (prav tam 13, 1952, str. 77—102).²⁵ **Francesco Spessot** daje življenjepis **Riccardo conte Strassoldo, barone di Villanova** (1571 do 1651; prav tam 20, 1956, str. 83—105) z odlomkom urbarja iz leta 1653-4, ki obsega med drugim tudi Gorico in Solkan. Nekaj drobcev iz goriške zgodovine 16. stoletja prinaša **Gaetano Perusini: Note per la storia del Goriziano nel sec. XVI**²⁶ (Memorie storiche forogiuliesi 42, 1956-7, str. 199—208).

45. **Branko Marušič** piše **Iz povijesti kolonata u Istri i Slovenskom Primorju** (Jadranski zbornik 2, 1957, str. 237—279).

46. V zbirki **Erläuterungen zum historischen Atlas der österreichischen Alpenländer** so v drugem oddelku (II. Abteilung: Die Kirchen- und Grafenschaftskarte) izšli zvezki: 4. Teil: **Steiermark** (Wien 1951, 27 strani), v katerem daje **Hans Pirchegger** pregled razvoja cerkvene organizacije, pregled srednjeveških seznamov župnij kot virov, seznam prazupnij in župnij z dopolnili 1. delu tega oddelka, ki je bil obravnaval cerkveno razdelitev Štajerske pred letom 1218.²⁷ 8. Teil: 1. **Kärnten südlich der Drau** (Klagenfurt 1956, 149 strani), ki ga je oskrbel **Walther Fresacher**, 2. **Ost- und Mittelkärnten nördlich der Drau** (Klagenfurt 1958, 411 strani), ki so pri njem sodelovali **Walther Fresacher**, **Gotbert Moro**, **Jakob Obersteiner**, **Richard Wanner** in **Hermann Wiessner**. Navedemo naj še **Jakob Obersteiner: Das Bistum Gurk in seiner**

²³ Primerjaj ocena A. A. Kleina (ZHVS 44, 1953, str. 192—196).

²⁴ Primerjaj oceno P. S. Leichta v *Memorie storiche forogiuliesi* 40, 1952-3, str. 261.

²⁵ S kronološkim seznamom glavnih listin rodbinskega arhiva.

²⁶ O procesu in pritožbah tolminskih kmetov proti tolminskemu glavarju 1556, o sonetu o stanovskem zastopstvu kmetov (1705), o obisku nadvojvode Karla v Gradišču in Ogleju 1567.

²⁷ Izšel 1940.

Entwicklung und in seiner reichs- und kirchenrechtlichen Stellung (Österr. Archiv für Kirchenrecht 8, 1957, str. 185 ss.), **Viktor Paschinger: Die ursprünglichen Grenzen der Diözese Gurk** (Carinthia 142, 1952, str. 248—256), **Walther Fresacher: Die Kirchen um Villach** (prav tam 144, 1954, str. 644—660), **Rudolf Wurzer: Ein System der Klostergründungen des 10. und 11. Jahrhunderts in Kärnten?** (prav tam 144, 1954, str. 244—247). **Enrico Marcon** opisuje najstarejše cerkve in župnije oglejskega patriarhata ob zahodni slovenski meji in preko nje: »**Tituli**« e »**plebes**« nel **Basso Isonzo** (Studi Goriziani 24, 1958, str. 93 do 121). O načrtu ustanovitve goriške škofije v 16. stoletju piše **Pio Paschini: Vescovi di Gorizia prematuri** (prav tam 17, 1955, str. 101—103). Obširen opis nastajanja goriške nadškofije daje **Enrico Marcon: La genesi dell'Archidiecesi di Gorizia** (prav tam 13, 1952, str. 119—171).²⁸ H goriški cerkveni zgodovini spadajo še **Francesco Spessot: Francesco Filippo conte d'Inzaghi, vescovo di Trieste, Gradisca e Gorizia** (prav tam 14, 1953, str. 107—121), isti: **Chiese e clero a Gorizia nel 1789** (prav tam 22, 1957, str. 77—89), isti: **Chiese e clero del Gradiscano nel 1789** (prav tam 24, 1958, str. 123—137).

47. O gradovih na Slovenskem govori **Ivan Komelj** v članku **Grad** v Enciklopediji Jugoslavije. O gradovih na Koroškem govori **Werner Knapp: Zur Burgenkunde Kärntens** (Carinthia 145, 1955, str. 309—352; 146, 1956, str. 102 do 118; 148, 1958, str. 314—321). **Franz X. Kohla** opisuje **Kärntens Burgen, Schlösser und wehrhafte Stätten** (Klagenfurt 1953, 373 strani).²⁹ Utrjene cerkve opisuje **Karl Kafka: Kärntner Wehrkirchen** (začetek v Carinthia 1932, v našem obdobju 145, 1955, str. 361—369; 147, 1957, str. 390—408; 148, 1958, str. 322—335). V isto vrsto spada delo **Herwig Ebner: Die steirischen Tabore** (Anzeiger 91, 1954, str. 292—309) ter isti: **Steirische Burg- und Schlosskapellen und ihre Patrozinien** (ZHVS 49, 1958, str. 67—82).

48. Problem nastanka mest obravnava **Fran Zwitter: K predzgodovini mest in meščanstva na starokarantanskih tleh** (Zgodovinski časopis 6-7, 1952-3, str. 218—245), prav tako **Fritz Popelka: Zur Entstehung der österreichischen Städte und Märkte** (Veröffentlichungen des Verbandes österr. Geschichtsvereine 2, 1952). O razvoju mest na Slovenskem v celoti pišeta **Milko Kos** in **Fran Zwitter** v Enciklopediji Jugoslavije (**Gradovi**). Prav tam je izšel tudi pregleden članek **Josipa Žontarja** o cehih na Slovenskem (**Cehovi**). O cehih glej tudi **Modest Golia: Obrtniško življenje v preteklosti** (Celjski zbornik 1951, str. 39—53).³⁰

49. **Franz Pagitz: Über die Freieung in Kärnten** (Carinthia 148, 1958, str. 336—353) obravnava pojave te vrste v cerkvenih ustanovah, mestih in trgih ter v rudarstvu.

50. O vinogradništvu govori **Richard Wanner: Spuren des ältesten Weinbaues in Kärnten** (Carinthia 147, 1957, str. 434—464). **Franc Goršič** pojasnjuje **Die rechtsgeschichtliche Bedeutung des Terminus »Schild und Krug«** (ZHVS 49, 1958, str. 137—151). **Ferdinand Tremel** daje **Studien zur Wirtschaftspolitik**

²⁸ S seznamom vseh oglejskih in gradeških patriarhov, goriških in videmskih škofov in nadškofov.

²⁹ Glej tudi istega pisca **Der Turm im Kärntner Burgenbau** (Carinthia 144, 1954, str. 597—624).

³⁰ Govori v glavnem o cehih v 17. stoletju.

Friedrichs III. 1435—1453 (Carinthia 146, 1956, str. 549—580). »Cesta« na Slovenskem v starem in srednjem veku³¹ (Vjesnik za arheologiju i historiju dalmatinsku 56-59, 1954-7, dio drugi, str. 169—174) je naslov in vsebina razprave, ki jo je napisal Milko Kos. O trgovskih potih govori Herbert Klein: Das Geleitsrecht der Grafen von Görz »vom Meer bis zum Katschberg« (Carinthia 147, 1957, str. 316—333). Fritz Popelka obravnava Die Alpenstrassen im Mittelalter (ZHVS 47, 1956, str. 3—10).³²

51. Ludwig Kobel in Hans Pirchegger sta izdala knjigo Steirische Ortswappen einschliesslich jener der ehemaligen Untersteiermark (Graz 1954, 316 strani).³³ O deželnih grbih razpravlja Heinrich Appelt: Die Entstehung des steirischen Landeshwappens (ZHVS 46, 1955, str. 50—56).

52. Iz dobe 16. stoletja, obdobja reformacije in kmečkih uporov, je opozoriti na razpravo Josip Žontar: Nastanek, gospodarska in družbena problematika policijskih redov prve polovice 16. stoletja za dolnjeavstrijske dežele s posebnim ozirom na slovenske pokrajine (Zgodovinski časopis 10-11, 1956-7, str. 32—121), na Drugi Trubarjev zbornik (Ljubljana 1952, 194 strani),³⁴ ki je izšel ob štiristoletnici slovenske knjige in katerega glavni historični članki so Boris Zihlerl: Družbeno-politični temelji reformacijskega gibanja na Slovenskem (str. 7—14),^{34a} Ferdo Geštrin: Družbeni razredi na Slovenskem in reformacija (str. 15—56), Anton Melik: Prometni položaj Raščice v Trubarjevi dobi (str. 57—64), Mirko Rupel: Primož Trubar in formula concordiae (str. 65 do 112), France Stele: Vloga reformacije v naši umetnostni zgodovini (str. 119 do 150), Anton Svetina: Protestantizem v Ljubljani (str. 161—174). Omeniti je še pregledni razpravi Ferdo Geštrin: Reformacija u Slovenačkoj (Istoriski pregled 1, 1954, št. 2, str. 15—21), isti: Pobeda protivreformacije u Slovenačkoj (prav tam 1, 1954, št. 4, str. 28—32). Zbornik Cvetnik naše reformacijske misli (Ljubljana 1951, 174 strani) daje odlomke iz znanstvenih in literarnih del o reformaciji na Slovenskem ter iz del naših protestantov. V posebni knjigi opisuje Vlado Schmidt Pedagoško delo protestantov na Slovenskem v XVI. stoletju (Ljubljana 1952, 224 strani). Reformacijo obravnavajo še Mirko Rupel: Namestitve Felicijana Trubarja v Ljubljani (Zgodovinski časopis 6-7, 1952-3, str. 588—595), Mijo Mirković: Pokušaj Matije Vlašića da osnuje sveučilište u Regensburgu i u Celoveu (Rad 500, 1954, str. 537—573), Jakob Obersteiner: Beiträge zur Gurker Bistumsgeschichte aus der Zeit der Reformation und Gegenreformation (Carinthia 145, 1955, str. 543—576; 146, 1956, str. 189—228), isti: Aus dem Tagebuche des Gurker Weihbischofs und Dompropstes Karl von Griming (prav tam 1948, 1949 ter 142, 1952, str. 337—354), Franz in Gustava Kahler: Über die Edelmetallverluste Kärntens durch den Auszug der Protestanten (prav tam 145, 1955, str. 596—601), Paul Dedic: Kärntner Exulanten des 17. Jahrhunderts (prav tam 1948, 1949, 1950 ter v našem obdobju 142, 1952,

³¹ V tisku je beseda Cesta v naslovu ostala pomotoma brez narekovajev.

³² Primerjaj Atti del X Congresso internazionale di Scienze storiche, str. 409 do 411, ter Riassunti delle comunicazioni, str. 227.

³³ Primerjaj zelo ostro kritiko Krasslerja v Mitteilungen des steierm. Landesarchivs 6, 1956, str. 33—61.

³⁴ Glej oceno Boga Grafenauerja (Zgodovinski časopis 8, 1954, str. 276—284).

^{34a} Ponatisnjeno v Zihlerlovi knjigi Književnost in družba (Ljubljana 1957, str. 33—42).

str. 350—380; 145, 1955, str. 577—589; 147, 1957, str. 628—634), Pio Paschini: *Eresia e riforma cattolica al confine orientale d'Italia* (Roma 1951).

53. O kmečkih puntih posebej govore dela **Rudolf Bičanić: Začetki kapitalističnih odnosov v hrvatsko slovenskem kmečkem uporu l. 1573** (Ekonomska revija 2, 1951, str. 411—421, ter v knjigi Počeci kapitalizma u hrvatskoj ekonomici i politici, Zagreb 1952, str. 5—21), **Ju. V. Bromlej: Vosstanie horvatskih i slovenskih krestjan 1573 g.** (Učenyje zapiski Instituta slavjanovedenija Akademii nauk SSSR 11, 1955, str. 154—216) ter k obema **Bogo Grafenauer: Stara in nova vprašanja ob hrvatsko-slovenskem kmečkem uporu 1573** (Zgodovinski časopis 9, 1955, str. 170—188), **Jože Šorn: Ljubljana in kmečki upor v letu 1635** (Kronika 3, 1955, str. 22—25), **Bogo Grafenauer: Veliki tolminski kmečki punt**³⁵ (Kronika 2, 1954, str. 81—89).

54. S problemi turških napadov in obrambe pred njimi se ukvarja **Stanko Jug: Turški napadi na Kranjsko in Primorsko od prve tretjine 16. stoletja do bitke pri Sisku (1593)** (Zgodovinski časopis 9, 1955, str. 26—62), pa tudi **Wilhelm Neumann: Die Türkeneinfälle nach Kärnten** (Wahrheit und Dichtung in der Kärntner Geschichtsschreibung von Jakob Unrest bis zur Gegenwart; Südosforschungen 14, 1955, str. 84—109). V ta okvir spada tudi članek **Ivan Božić: Ludovik Kozjakar u Dubrovniku** (Zgodovinski časopis 6-7, 1952-3, str. 522—530).

55. Gospodarsko zgodovino tega časa zajema poleg nekaterih že v 52. in 53. odstavku naštetih del (Žontar, Gestrin, Bičanić in drugi) **Ferdinand Tremel: Der Frühkapitalismus in Innerösterreich** (Graz 1954, 175 strani). Razne študije govore o posameznih panogah gospodarstva od 16. do srede 19. stoletja (ali celo še dlje). **Jože Šorn** prikazuje v razpravi **Ob 200-letnici premogovnika Zagorje ob Savi** (Kronika 5, 1957, str. 1—5) glavne črte razvoja premogovništva na Slovenskem. Glede železarstva naj opozorimo na dela, ki jih navajamo v IV. poglavju, tako za Kropo (127. odstavek), Bohinj (134. odstavek) in druge kraje. O idrijskem delavstvu v 16. stoletju govori Marija Verbič.³⁶ **Vlado Valenčič** je v več razpravah opisal steklarne na Kranjskem: **Vloga steklarn pri izkoriščanju gozdov na nekdanjem Kranjskem** (Gozdarski vestnik 11, 1953, str. 185—195), **Steklarni na notranjskem Javorniku** (Kronika 3, 1955, str. 87—93), **Še nekaj steklarn na Kranjskem** (Kronika 5, 1957, str. 61—68). O pohorskih steklarnah glej v 151. odstavku navedena dela. **Jože Šorn** je opisal **Starejše mline za papir na Slovenskem** (Zgodovinski časopis 8, 1954, str. 87—117) z **Dodatkom** (prav tam 9, 1955, str. 189—191).³⁷ K tej razpravi objavlja nekaj dodatkov še **Ivan Slokar** (prav tam 10-11, 1956-7, str. 295—298). **Josip Mal** opisuje **Slovenske fajančne delavnice** (Tkalčičev zbornik, Zagreb 1955, str. 157—167). **Josip Žontar** je popisal zgodovino svilarstva (glej 7. odst.), **Jože Šorn** ljubljanske suknarne (glej 111. odstavek), **Franjo Baš** cehovsko tkalstvo v Dravski dolini (glej 151. odstavek), **Josip Žontar** platnarstvo in sitarstvo v loškem gospostvu (glej 123. odstavek), **Vlado Valenčič** sladkorno

³⁵ Iz leta 1713.

³⁶ Glej 172. odstavek.

³⁷ Povzetek v nemščini je izšel v časopisu *Papiergeschichte* 6, Darmstadt 1956, št. 3.

industrijo (glej 111. odstavek). O gozdarstvu³⁸ so pisali **Josef Schmid**: *Der Kärntner Wald und seine Geschichte* (Carinthia 142, 1952, str. 442—465), **Lojze Kiauta**: *Beneška republika in njeno gozdno gospodarstvo* (Gozdarski vestnik 15, 1957, str. 226—233), **Vlado Valenčič**: *Nekdanji deželnoknežji gozdovi na Primorskem* (prav tam 14, 1956, str. 233—251), isti: *O gozdarski politiki osemnajstega stoletja* (prav tam 15, 1957, str. 234—237, 281—288), isti: *Slovensko gozdarstvo v predmarčni dobi* (prav tam 16, 1958, str. 285—288, 313—322, z nadaljevanjem v letniku 1959).

56. O cestah in prometu v času do 18. stoletja govorijo **Ludovik Modest Golia**: *Razvoj cestnega omrežja na Kranjskem in Primorskem v 16. in 17. stoletju* (Zgodovinski časopis 6-7, 1952-3, str. 612—618), **Albert Schluga**: *Der Waren- und Postverkehr in Oberkärnten im 17. und 18. Jahrhundert* (Carinthia 145, 1955, str. 665—679), **Erhard Riedel**: *Aus Steiermarks Postgeschichte* (ZHVS 45, 1954, str. 17—32), **Velimir Sokol**: **Ivan Vajkard Valvasor — prvi kroničar i historičar pošta kod nas** (PTT arhiv, Beograd 1, 1958, str. 5—38, z nadaljevanjem v letniku 1959), **Ferdo Gestrin**: *Trgovina z medom in voskom na Reki v 16. stoletju* (Slovenski čebelar 59, 1957, str. 163—169), **Josip Žontar**: *Zapora proti kugi v Karavankah v letih 1713—1716* (prispevek k zgodovini blagovnega prometa in organizaciji trgovine na Slovenskem v 18. stoletju) (Tržič 1957, ponatis iz Tržiškega vestnika).

57. Vprašanje mer obravnava **Sergij Vilfan**: *Prispevki k zgodovini mer na Slovenskem s posebnim ozirom na ljubljansko mero* (16.—19. stoletje; Zgodovinski časopis 8, 1954, str. 27—86).

58. Posebej o zgodovini davkov govori **Rafael Ogrin**: *Nekaj o neposrednih davkih v XVI., XVII. in XVIII. stoletju* (Kronika 6, 1958, str. 35—38).

59. Pravno zgodovino tega časa obravnavajo **Josip Žontar**: *Kranjski sodni red za deželska sodišča iz leta 1535* (Zgodovinski časopis 6-7, 1952-3, str. 566—587), **Anton Svetina**: *Pravice in dolžnosti ljubljanskega deželskega sodnika* (Kronika 5, 1957, str. 45—47), isti: *Prispevki k starejši zgodovini odvetništva v Ljubljani*³⁹ (Pravnik 9, 1954, str. 214—224) ter v 64. odstavku omenjena razprava **Jožeta Žontarja** o posebnem sodišču za kmečke podložnike.

60. O čarovništvu govori **Vladimir Deduš**: *Istina o vješticama* (Zagreb 1952, 101 stran), v slovenskem prevodu *Rojstvo in smrt čarovnice* (Ljubljana 1952, 110 strani). Slovenskemu prevodu je dodano poglavje *Čarovništvo med Slovenci* (str. 79—108), za katero je »poskrbel uredniški odbor«.

61. **Ema Umek** opisuje *Kugo na Štajerskem v letih 1679—1683* (Kronika 6, 1958, str. 80—84), **Majda Smole** pa *Kugo na Kranjskem v XVI. stoletju* (Kronika 5, 1957, str. 97—98). Dela o kugi v Gorici 1682 navajamo v 176. odstavku.

62. **Jože Šorn** opisuje *Merkantilista Franca Rakovca-Reigersfelda (1647 do 1760)* (Kronika 5, 1955, str. 81—87). **Josip Žontar**: *Christian Wilhelm Heil, ein Diplomat, Projektenmacher und nationalökonomischer Theoretiker des 18. Jahrhunderts* (Südostforschungen 17, 1958, str. 376—406) opisuje Heilovo bivanje in delo na Slovenskem.

³⁸ Nekaj opisov zgodovine posameznih gozdnih področij navajamo v IV. poglavju; poleg tega pa je objavil Gozdarski vestnik še več krajših zgodovinskih člankov.

³⁹ Se nanaša na 16. in 17. stoletje.

63. Čas druge polovice 18. stoletja in začetka 19. stoletja opisujejo **Bogo Grafenauer: Zgodni kapitalizem na Slovenskem v drugi polovici 18. stoletja** (Zbornik Prešernove knjižnice 1952, str. 87—93), **Alfred Hoffmann: Die Wirtschaft Kärntens im Prinzenunterricht für Joseph II.** (Carinthia 147, 1957, str. 640—650), **Erika Weinzierl-Fischer: Die Reisebeschreibungen Kaiser Franz I. über Kärnten** (prav tam, str. 651—662), **Bogo Teply: Razvoj kmetijstva pri nas v stoletju pred marčno revolucijo** (Nova obzorja 4, 1951, str. 20—30), isti: **Podložniško vprašanje v stoletju pred marčno revolucijo** (prav tam, str. 362 do 373, 451—467), isti: **Odsevi gospodarskih in socialnih razmer v stoletju pred marčno revolucijo v našem slovstvu** (prav tam 5, 1952, str. 145—159, 239—245, 310—317, 377—381, 444—457, 537—542, 585—593, 662—671), isti: **Književnost in gospodarstvo**^{39a} (prav tam 6, 1953, str. 115—121, 160—167, 225—232, 297—306, 379—383), **Vlado Schmidt: Doneski k problemu otroškega dela v začetkih kapitalističnega razvoja na Slovenskem** (Zgodovinski časopis 10-11, 1956-7, str. 122—153), **Vladimir Murko: Josip Ressel, življenje in delo** (Ljubljana 1957, 212 strani).

64. Že nekatera doslej naštetih del govore o položaju kmeta in reformah 18. stoletja. Posebej o tem razpravljajo še **Jože Žontar: Posebno sodišče za kmetijske podložnike, njihove pritožbe ter poskusi regulacij podložniškega položaja v terezijanski dobi na Kranjskem** (Zgodovinski časopis 9, 1953, str. 87—106), **Majda Smole: Podložniki in vojaška služba v terezijanski dobi** (Kronika 4, 1956, str. 21—24). **Jože Žontar: Neznana pisma Žige Zoisa** (Kronika 2, 1954, str. 188—191) govori o Zoisovi korespondenci z upravnikom na Brdu; pisma zadevajo predvsem gospodarske zadeve. V zvezi s tem je razprava istega pisca: **Upor podložnikov gospodstva Brdo pri Kranju v letih 1781 do 1783** (Kronika 4, 1956, str. 24—29).

65. O problemih šolstva v drugi polovici 18. in prvi polovici 19. stoletja so pisali **Vlado Schmidt: Odnos cerkve do osnovne šole na Slovenskem ob prehodu fevdalizma v kapitalizem** (Sodobna pedagogika 4, 1953, str. 129—147, 193 do 210),⁴⁰ **France Ostanek: Povsodni duželski šolni red** (prav tam 5, 1954, str. 112—116),⁴¹ isti: **O šolskih zadevah v celjskem okrožju v času 1787—1792** (prav tam 5, 1954, str. 288—290), **Vlado Schmidt: Učiteljsko izobraževanje na Slovenskem v prvi polovici 19. stoletja** (prav tam 9, 1958, str. 1—12, 102—112, 190—201, 286—298), isti: **Doneski k problemu otroškega dela...** (glej 63. odstavek), **Hermann Braumüller: Kärntens Bemühungen um eine Landesuniversität** (Carinthia 147, 1957, str. 565—578).

66. Dosti je bilo pisano o Linhartu ob dvestoletnici njegovega rojstva. Tako mu je bila posvečena 12. številka Naše sodobnosti leta 1956. Posebej naj omenimo članka **Alfonz Gspan: Naš odnos do Linharta v preteklosti in sedanjosti** (Naša sodobnost 4, 1956, str. 1079—1100) in **Fran Zwitter: Anton Tomaž Linhart in njegovo zgodovinsko delo** (prav tam 5, 1957, str. 1—13). Linharta se tiče še **Vlado Schmidt: A. Linhart kot okrožni šolski nadzornik** (Zgodovinski časopis 8, 1954, str. 143—154).

^{39a} Obravnava »odmeve kapitalističnega razvoja in meščanskega življenja v naši književnosti v stoletju pred marčno revolucijo«.

⁴⁰ Obravnava predvsem 18. stoletje.

⁴¹ Opisuje obči deželni šolski red iz leta 1774 ter njegov slovenski prevod.

67. O dobavah orožja s slovenskega ozemlja za prvo srbsko vstajo so pisali **Lojze Žitnik: Dolenjci so obročili srbsko armado za prvo vstajo proti Turkom** (Dolenjski list 4, 1953, št. 1), **Vladimir Šenk: Slovenačko oružje za Karadjordja** (Trideset dana 13, 1952, str. 302—305), **Ivan Stojilković: Topovi slovenske industrije na srbskih bojiščih pred 150 leti** (Slovenski poročevalec 1954, št. 13).

68. O Ilirskih provincah govori pregledna članka **Fran Zwitter: Napoleonova Ilirija** (Radio univerzitet 1, Beograd 1953, str. 38—47) ter isti: **Les Provinces Illyriennes de Napoléon** (Questions actuelles du socialisme, Paris mars-avril 1956, str. 101—119). Za to dobo glej še nekaj del v 181. odstavku.

69. Na vprašanje upravne ureditve naših dežel po propadu francoske oblasti se nanaša razprava **Arthur G. Haas: Kaiser Franz, Metternich und die Stellung Illyriens** (Mitteilungen des österreichischen Staatsarchivs 11, 1958, str. 373—398).

70. V **Izbranih esejih in razpravah Ivana Prijatelja** je ponatisnjena obsežna študija **Duševni profili slovenskih preporoditeljev** (I, Ljubljana 1952, str. 79—314). **Borisa Zihlerla** razprava **France Prešeren — pesnik in mislec** je z malenkostnimi popravki izšla ponatisnjena v njegovi knjigi **Književnost in družba** (Ljubljana 1957, str. 43—81).

III

71. O periodizaciji slovenske zgodovine 1848—1918, zlasti še zadnjega dela te dobe, piše **Dušan Kermauner: Obdobja novejšje slovenske politične in kulturne zgodovine**¹ (Novi svet 7, 1952, str. 72—77).

72. Najobsežnejše delo za to obdobje je **Ivan Prijatelj: Slovenska kulturnopolitična in slovstvena zgodovina 1848—1895**, ki izhaja zdaj v novi izdaji pod uredništvom Antona Ocvirka ter z obširnimi političnozgodovinskimi opombami Dušana Kermaunerja (Prva knjiga: Obdobje tvornega konservativizma, Ljubljana 1955, 420 strani; Druga knjiga: Obdobje okorelega konservativizma, Ljubljana 1956, 626 strani; Tretja knjiga: Obdobje romantičnega realizma, Ljubljana 1958, 536 strani).

73. V **Zbranem delu Borisa Kidriča**, ki je začelo izhajati, so izšle tudi njegove predvojne razprave, ki obravnavajo slovenska zgodovino 19. stoletja ter obdobje med obema vojnama (I. knjiga, Ljubljana 1958, 425 strani). Naj posebej omenimo razprave **Evropske krize in slovenski narod** (str. 72—109),² **Pripombe k slovenski literarni zgodovini** (str. 110—122), **Lik slovenske inteligence med Prešernom in Levstikom** (str. 131—141).

74. Podatke o rasti prebivalstva na ozemlju današnje LR Slovenije od leta 1857 dalje daje v uvodu **Krajevni leksikon Ljudske republike Slovenije** (Ljubljana 1954). **Rast mestnega prebivalstva na Slovenskem pred prvo svetovno vojno** popisuje **Vasilij Melik** (Ekonomski revija 7, 1950, str. 507—524). **Stane Zrimec** daje **Izpopolnitev podatkov o naravnem gibanju prebivalstva v letih 1922 do 1940 na današnjem ozemlju LRS** (Prikazi in študije 4, 1958, št. 1,

¹ Kritika Lončarjevih pripomb (Zgodovinski časopis 1950) k Prijateljevi Kulturni in politični zgodovini Slovencev.

² Obravnava predvsem revolucijo 1848 ter razpad Avstro-Ogrske.

str. 12—15). Vladimir Klemenčič je prikazal Rast prebivalstva na Slovenskem Koroškem v obdobju 1934—1951 (Geografski vestnik 24, 1952, str. 115—134). Julij Felaher pa Strukturne spremembe prebivalstva Slovenske Koroške v pogledu kmetijstva, industrije in obrti (Gospodarski koledar 1957, str. 45—57).

75. Publikacija **Ekonomski položaj žene na območju današnje LR Slovenije v 100 letih** (Ljubljana 1955, 60 strani), ki jo je izdelala Katja Vodopivec, daje statistične podatke o deležu in položaju žena v prebivalstvu, šolanju, poklicih itd. v času od revolucije 1848 do današnjih dni.

76. Problematiki domače obrti v zadnjem stoletju je posvečen članek Ivana Mohoriča (Slovenski etnograf 3-4, 1950-1, str. 9—27).³ Paul Mechtler piše Zur Geschichte der ersten Eisenbahnen in Kärnten (Carinthia 145, 1955, str. 803 do 810). O razvoju na kmetih glej tudi še zadnja dela, našteva v 41. odstavku.

77. Na obdobje neposredno po revoluciji 1848 se nanašata deli Janko Polec: »Župan« in »občina« v **novejšem slovenskem izrazoslovju** (Zgodovinski časopis 5, 1951, str. 222—234), isti: Uvedba občin na Kranjskem l. 1849/1850 (prav tam 6-7, 1952-3, str. 686—732).

78. O dobi taborov je omeniti članek Zmago Vrbnjak: **90-letnica 1. slovenskega tabora** (Pomurski vestnik 22. maja—26. junija 1958). Bratko Kreft, Franjo Baš in Bogo Teplý so pisali o ljutomerskem taboru (Svet ob Muri 3, 1958, str. 1—24). Isti čas zajema Kosta Milutinović: **Problematika ljubljanskog jugoslovenskog programa 1870 kod Srba i Hrvata** (Zgodovinski časopis 10-11, 1956-7, str. 154—182).

79. Rudi Kyovsky opisuje **Malthusianizem slovenskega meščanstva ob začetku delavskega gibanja pri nas** (Socialistična misel 2, 1954, str. 764—776). Isti: **Narodno vprašanje ob prvih začetkih socialističnega gibanja med slovenskim delavstvom** (prav tam, str. 4—19) govori o Delavskem izobraževalnem društvu v Ljubljani v sedemdesetih letih ter o Železnikarju. Isti pisec opisuje **Socialne razmere našega delavstva v Kropi, Kamni gorici in Železnikih proti koncu XIX. stoletja** (Kronika 1, 1953, str. 81—89) ter **70 let inšpekcije dela na slovenskem ozemlju** (Socialistična misel 1, 1952-3, str. 695—702, 768—774). Pod naslovom **Družbeno politični vzroki slovenske Moderne** (Kronika 3, 1955, str. 15—21) razpravlja Dušan Pirjevec o družbenih in političnih spremembah na Slovenskem proti koncu 19. stoletja.

80. Od zgodovin delavskega gibanja jugoslovanskih narodov, ki zajemajo tudi slovenski razvoj, naj omenimo le Jovan Marjanović: **Nastanak i razvitak radničkog pokreta u jugoslovenskim zemljama do prvog svetskog rata** (Beograd 1954, 183 strani). Kratek slovenski pregled dajeta Ferdo Gestrin: **Radnički pokret u Sloveniji do prvog imperialističkog svjetskog rata** (Nastava istorije 1, 1951, str. 40—51) in France Klopčič: **Kratek oris zgodovine delavskega gibanja od l. 1869 do l. 1914** (Delavska enotnost 16, 1957, 21. junija—5. julija). Glavno zbirko virov za zgodovino delavskega gibanja predstavlja **Socialistično gibanje v Sloveniji 1869—1920** (Beograd 1951, 512 strani), ki je izšlo kot 5. tom Zgodovinskega arhiva KPJ v redakciji Dušana Kermaunerja in Rudolfa Golouha.⁴

³ O raznih domačih obrtih govori dobršen del 5. letnika Slovenskega etnografa.

⁴ Od ocen naj tu navedemo le Rudija Kyovskega (Delo 20, 1951, št. 4, str. 62—71).

81. Delavsko gibanje opisuje poleg nekaterih del, ki smo jih navedli v zadnjih dveh odstavkih, še vrsta člankov, od katerih naj omenimo: **Rudi Kyovsky: Zakon o koaliciji, prvi razredni spopadi in ustanovitev strokovnih društev ljubljanskega delavstva**⁵ (Socialistična misel 3, 1955, str. 357—371, 433 do 448, 523—536), **Ferdo Gestrin: Prvi koraki delavskega gibanja in odmevi Pariške komune na Slovenskem** (prav tam 1, 1952-3, str. 293—301, 360—368), **Dragotin Lončar: Dva doneska o početkih socializma med Slovenci**⁶ (Zgodovinski časopis 5, 1951, str. 234—240), **Rudi Kyovsky: Prva preganjanja slovenskega delavskega gibanja** (Delavska enotnost 1. maja 1952), **France Svetek: Zapiski iz delovanja delavskih kulturnih organizacij Slovenije** (Delavska enotnost 9. maja—6. junija 1952), isti: **Izlet v delavsko preteklost** (prav tam 25. julija—12. septembra 1952), **Rudolf Golouh: Iz zgodovine delavskega gibanja v Ljubljani**⁷ (Kronika 1, 1953, str. 46—49), **Rudi Kyovsky: Stavke ljubljanskega delavstva v letih 1871—1874 in ustanovitev prvih sindikatov v Ljubljani** (Kronika 3, 1955, str. 150—159), isti: **Ilegalni tisk v delavskem gibanju v Ljubljani okrog osemdesetih let prejšnjega stoletja** (Kronika 2, 1954, str. 6—20), isti: **Delavsko gibanje in ilegalni sestanek ljubljanskih delavcev pri Slepem Janezu v Šiški 18. nov. 1882** (Socialistična misel 2, 1954, str. 266—274), isti: **Novo gradivo za zgodovino socialističnega gibanja v Sloveniji**⁸ (Naši razgledi 1, 1952, št. 22), isti: **Zvesto je širil idejo socializma France Železnikar, pionir slovenskega planinstva** (Delavska enotnost 12, 1953, št. 2), isti: **Prva prvomajska proslava slovenskega delavstva** (Socialistična misel 1, 1952-3, str. 445—464), **Rudolf Golouh: O prvem slovenskem delavskem listu** (Kronika 4, 1956, str. 57—59), **Dušan Kermauner: Prvi slovenski socialnodemokratski list »Novi čas«**⁹ (prav tam, str. 60—67, 121—131), isti: **O prvi stavki in o razmerah na Jesenicah pred začetkom političnih bojov**¹⁰ (prav tam 4, 1956, str. 1—6), **Ivan Regent: Ob 60-letnici ustanovnega kongresa Jugoslovanske socialno-demokratske stranke v Avstriji** (Sodobna pota 1, 1956, str. 337—344), **Dušan Kermauner: Narodnostna delitev avstrijske socialne demokracije v luči zgodovinskih pogojev in boljševiške kritike** (Naša sodobnost 4, 1956, str. 733 do 747), **Jože Petejan: Jugoslovansko vprašanje in naše delavstvo** (Nova obzorja 4, 1951, str. 88—95), **Dušan Kermauner: Slovenske stranke v volilno-reformni situaciji in narodnostna politika slovenske socialne demokracije v l. 1905—07** (Novi Svet 7, 1952, str. 253—262, 341—351, 449—463), **Etbin Kristan: Cankar kandidira**¹¹ (Socialistična misel 1, 1952-3, str. 729—732, 803—808), **Dušan Kermauner: Narodnjaštvo in socializem pred pol stoletjem**¹² (Naša sodobnost 2, 1954, str. 1091—1108), isti: **Zakaj ni slovenska socialna demokracija organi-**

⁵ Zajema leta 1868—1874.

⁶ Objavlja pisma Josipa Zavertnika in Frana Petriča o socialističnem gibanju pri nas in o Antonu Klemenčiču.

⁷ Opisuje dobo okrog leta 1870.

⁸ Opisuje Železnikarjev ilegalni letak iz leta 1883.

⁹ 1889.

¹⁰ 1891.

¹¹ Članek je ostal zaradi avtorjeve smrti nedokončan ter obsega le prvo poglavje (Boj za volilno reformo).

¹² Govori predvsem o razmerah na Primorskem. Zavračanje nekaterih trditev v Razgovorih s pesnikom Gradnikom (Nova obzorja 1953 in 1954).

zirala delavstva na Koroškem (Naša sodobnost 5, 1957, str. 782—788),¹³ isti: »Koroška« krivda in nekrivda slovenske socialne demokracije (Naša sodobnost 6, 1958, str. 62—69, 161—168). Janko Orožen: O delavskih stavkah v naših glavnih premogovnih revirjih (Celjski zbornik 1951, str. 123—130). V Zborniku sindikata grafičarjev Slovenije¹⁴ (Ljubljana 1958, 71 strani) prikazujeta Rudi Kyovsky (Iz obdobja nastanka grafične organizacije, str. 11—16) in Vinko Kralj (Med dvema vojnama, str. 17—25) razvoj te delavske organizacije do leta 1941.

82. V knjigi **Poglavja iz boja za socializem** (Ljubljana 1958, 431 strani) so zbrani in ponatisnjeni razni članki, poročila in govori Ivana Regenta iz let 1906—1934. Tisti izpred prve svetovne vojne se nanašajo predvsem na Trst in delavsko gibanje v Trstu, povojni pa predvsem na delavsko gibanje na Primorskem pod italijanskim režimom. Tu je prvič v slovenščini objavljena brošura **Julijska krajina za časa okupacije in aneksije ter terorja in nasilja fašističnega režima**, ki je izšla 1929 v Parizu kot anonimna brošura italijanske sekcije Mednarodne rdeče pomoči v Parizu. O delavskem gibanju na Primorskem govore še **Ivan Regent: Utrinki iz neobjavljenih spominov** (Kronika 2, 1954, str. 1—6), **Lado Kozak: »Visoka šola« Ivana Regenta** (Naša sodobnost 2, 1954, str. 78—85), isti: **Socialistični Trst je bil njihova domovina** (Ljudska pravica 20, 1954, št. 6—8), **Andrej Bahun: Socialni boji delavcev bivše južne železnice** (Primorski dnevnik 12, 1956, št. 146—152), **Ivan Regent: Tržaški ljudski oder** (Razgledi 6, 1951, str. 386—392), **Jože Petejan: Spomini na socialistično gibanje na Goriškem pred prvo svetovno vojno** (glej 174. odstavek).

83. Glede Ivana Cankarja naj opozorimo posebej na članke **Boris Zihlerl: Ivan Cankar in njegova doba** (izšlo kot predgovor k zadnjemu zvezku Cankarjevih izbranih spisov v Beogradu 1956 ter v Zihlerlovi knjigi Književnost in družba, Ljubljana 1957, str. 83—109), isti: **Ivan Cankar in naš čas** (Slovenski poročevalec 10. maja 1956 ter Književnost in družba, str. 111—117), isti: **Ivan Cankar in slovensko delavsko gibanje** (Sodobna pota 1, 1956, str. 209 do 216), **Ivan Regent: Ivan Cankar v Trstu** (Socialistična misel 1, 1952-3, str. 84 do 90, 154—157), **Fran Zwitter: Vprašanje koroške kandidature Ivana Cankarja leta 1907** (Koledar Slovenske Koroške 1958).

84. Kratek življenjepisa Antona Dermote ter 20 njegovih pisem objavlja **Branko Berčič: Prezrti jubilej dr. Antona Dermote** (Loški razgledi 3, 1956, str. 183—204).

85. O socialističnem tisku posebej glej **Cvetko Anton Kristan: Šestdeset let slovenskega socialističnega tiska** (Socialistična misel 2, 1954, str. 166—169, 241—245, 341—346, ter dodatek o prvih socialističnih listih, str. 836—837),¹⁵ **Ivan Kreft: Nastanek in razvoj progresivnega slovenskega tiska** (Nova obzorja 4, 1951, str. 540—546), isti: **Delavski tisk na Slovenskem v letih 1918—1940** (Naši razgledi 3, 1954, 8. maja). Kljub tej omejitvi v naslovu daje članek po-

¹³ Polemika z Udetovo Teorijo o vindišarjih (glej 93. odstavek). Udetov odgovor v Naši sodobnosti 5, 1957, str. 926—928, nadaljnji Kermaunerjev odgovor pa je naslednji zgoraj citirani članek (»Koroška« krivda...).

¹⁴ Naslov na platnicah: 90-letnica grafične organizacije na Slovenskem.

¹⁵ Glej tudi istega avtorja članek Slovenski socialistični tisk in Trst (Delavska enotnost 12, 1953, št. 47).

datke tudi za dobo pred prvo svetovno vojno.¹⁶ Prav o tej dobi, o začetkih slovenskega socialističnega tiska se je razvila polemika: **Cvetko Anton Kristan: Še nekaj o delavskem tisku na Slovenskem** (Naši razgledi 19. junija 1954), **Dušan Kermauner: Prvi trije slovenski socialistični listi** (prav tam 18. septembra 1954), **Cvetko Anton Kristan: Nekaj pojasnil k razpravi o prvih socialističnih listih na Slovenskem** (prav tam 3. februarja 1955), **Dušan Kermauner: Prvi slovenski socialistični listi** (prav tam 19. februarja, 5. in 19. marca 1955). Glej tudi zgoraj v 81. odstavku navedeni Kermaunerjev članek o »Novem času«.

86. O periodičnem tisku nasploh govori **Fran Vatovec: Razvojne tendence slovenskega časniškega tiska** (Naši razgledi 4, 1955, str. 438—439, 487—489). **Rudolf Cefarin: Beiträge zur Geschichte des kärntnerischen Tagesschrifttums** (Carinthia 142, 1952, str. 540—609) daje razvoj nemškega in slovenskega, buržoaznega in socialističnega periodičnega tiska na Koroškem od začetkov do danes z bibliografijo nemških, slovenskih in tujejezičnih časopisov in časnikov. Opozorimo naj tu na bibliografijo tržaškega periodičnega tiska, navedeno v 194. odstavku; v IV. poglavju navajamo tudi še nekaj drugih del o razvoju tiska v posameznih mestih, tako n. pr. za Celovec (161. odstavek), Beljak (164. odstavek) ali Gorico (176. odstavek). O Mohorjevi družbi glej predvsem **Boris Ziherl: Ob stoletnici Mohorjeve družbe** (Novi svet 7, 1952, str. 1057—1060). Nedokončano zgodovino Mohorjeve družbe daje **Janko Moder: Iz zdravih korenin močno drevo** (Celje 1952 in 1953, 384 strani). Posebej je objavil **Janko Moder** tudi **Mohorsko bibliografijo** (Celje 1957, 548 strani) s statističnimi pregledi o članstvu in publikacijah v uvodu.

87. O sokolstvu govori **Zoran Polič: Vloga sokolske organizacije v zgodovini slovenskega naroda** (Vodnik 3, 1951, str. 169—217, ter posebej Ljubljana 1952, 51 strani), **Viktor Murnik: Ustanovitev prvega slovenskega telovadnega društva in nekaj njegove zgodovine** (Vodnik 3, 1951, str. 125—145).

88. Od precej obsežne literature, ki obravnava zgodovino našega planinstva (več življenjepisnih monografij, razprav v Planinskem vestniku in drugod) naj navedemo le **Jože Pretnar: 60 let slovenskega planinstva** (Planinski vestnik 10, 1954, str. 6—17, 65—79, 141—144, 195—198, 232—234, statistični dodatek str. 332—333). O planinskih poteh glej v 9. odstavku navedeno Tavčarjevo razpravo.

89. **Branko Božič** daje **Kratek pregled zgodovine slovenskega gasilstva** (Gasilski vestnik 10, 1956, str. 10—14, 39—44) od začetkov do druge svetovne vojne.

90. **Ivan Logar** je začel v Zdravstvenem vestniku 22, 1953, str. 91, objavljati obširno kroniko za **Društvo zdravnikov na Kranjskem**, ki je v letniku 27, 1958, segla do konca leta 1912. Dvanajsta številka 27. letnika Zdravstvenega vestnika 1958 je bila posvečena zgodovini medicine. v 112. odstavku navajamo tudi zgodovino ljubljanske babiške šole.

91. O septembrskih dogodkih leta 1908 piše **Metod Mikuš: Ljubljanski septembrski dogodki** (Naši razgledi 7, 1958, str. 425—426). **Ju. A. Pisarev** raz-

¹⁶ Glej tudi istega avtorja članek **Nastanek in razvoj naprednega tiska v jugoslovanskih deželah od prvih začetkov do leta 1941** (Slovenski poročevalec 15, 1954, št. 159—171).

iskuže Nacionaljno-osvoboditeljnoe dvizenie v jugoslavjanskih zemljah Cis-lejtanii v 1908—1909 godah (Novaja i novejšaja istorija 1957, št. 2, str. 90—111). Adolf Ponikvar popisuje Kako so Preporodovci leta 1914 proslavljali 500-let-nico zadnjega ustoličenja koroških vojvodov (Svoboda 5, 1952, str. 101—109).

92. Matija Škerbec je napisal v emigraciji Pregled novodobnega sloven-skega katoliškega gibanja (Cleveland, I. del, 1957, 168 strani; II. del: 1957, 143 strani). Jegličev življenjepis je izdal Jože Jagodic, nekdanji tajnik nje-gove škofijske pisarne (Nadškof Jeglič, Celovec 1952, 483 strani). O politiki Vatikana do Slovencev glej v 14. odstavku navedeno knjigo Vatikan i Jugo-slavija ter dvoje Sajetovih člankov. O Mahničevih zadnjih letih po prvi svetovni vojni glej Franček Saje: Preobrat škofa Mahniča v jugoslovanskega rodoljuba (Slovenski poročevalec 14, 1953, št. 251).

99. Koroške politične probleme obravnava Lojze Ude: Zgodovina sloven-skega pouka na koroških ljudskih šolah (Pedagoški zbornik, Ljubljana 1955, str. 3—53), isti: Teorija o vindišarjih — Windische (Celovec 1956, 108 strani). Politični profil koroškega časopisa »Mir« (1882—1920) daje Janko Pleterski (Zgodovinski časopis 10-11, 1956-7, str. 183—216). Objavljeni so bili spomini, ki jih je napisal slovenski koroški politik France Grafenauer (Moja leta, Svoboda 3, 1950; 4, 1951, str. 14—17, 59—64, 106—112, 148—157, 193—204; 5, 1952, str. 116—125), uredil in dopolnil pa Julij Felaher. Polemiko med Kermaunerjem in Udetom glede socialne demokracije na Koroškem smo navedli v 81. odst.

94. Knjižica Milan Marjanović: Borba za Jadran (1914—1946, Iredenta i imperijalizam, Split 1953, 128 strani) daje pregled za čas od izpred prve sve-tovne vojne pa do pariške mirovne konference po drugi vojni. O italijanskem iredentizmu, težnjah in politiki italijanske buržoazije na naših zahodnih mejah navajamo vrsto del v IV. poglavju v odstavkih o Trstu (179. odstavek in naslednji) pa tudi o Gorici (176. odstavek). Bernard Stulli: Talijanska historiografija i jadranski iredentizam (Historijski zbornik 7, 1954, str. 215 do 224) daje pregled glavnih središč, ki so organizirala zgodovinska raziska-vanja od časa pred prvo svetovno vojno pa do danes. Srečko Vilhar govori O nekaterih vprašanjih naše politične in kulturne zgodovine na Primorskem¹⁷ (zbornik Bori, Koper, jesen 1954, str. 49—57). Vilharjev članek o družbenih koreninah italijanskega iredentizma v Istri navajamo v 198. odstavku.

95. France Ostanek je opisal Prizadevanje slovenskih šolnikov za reformo šolstva v razdobju 1889—1914 (Pedagoški zbornik 1956, str. 71—86). O organi-zacijah in delu slovenskega učiteljstva na Primorskem pred prvo svetovno vojno in po njej govori Jože Pahor: Učiteljstvo v Slovenskem Primorju in Istri v letih 1906—1926 (Zbornik primorske založbe Lipa, Koper 1956, str. 69 do 81).

96. O odmevih makedonskega gibanja med Slovenci je pisal H. G. Ando-novski: Odjek ilindenskog ustanka u Sloveniji (Nastava istorije 1, 1951, str. 126—133), isti: Nekaj prispevkov k odmevu makedonske ilindenske vstaje med Slovenci (Kronika 2, 1954, str. 201—204), isti: Makedonski begunci u Slo-veniji posle ilindenskog ustanka (Istoriski pregled 1, 1954, str. 50—52) ter v publikaciji Ilindenski zbornik 1903—1953 (Skopje 1953). V zborniku Stranskiot

¹⁷ Govori predvsem o nacionalnem problemu.

pečat za Ilindensko vstanie (Skopje 1953) so objavljeni izpisi iz sodobnega slovenskega časopisja o ilindenski vstaji.

97. O odmevih Oktobrske revolucije na Slovenskem, razpadu Avstro-Ogrske, nastanku stare Jugoslavije ter revolucionarnem vrenju v teh letih glej članke: **France Klopčič: Razstava »Oktobrska revolucija in delavska gibanja na Slovenskem l. 1917—1920«** (Kronika 5, 1957, str. 155—158),¹⁸ isti: **Odmevi Oktobrske revolucije v Sloveniji l. 1917—1920** (Sodobna pota 2, 1957, str. 441—446), isti: **Novi dokumentarni podatki iz sovjetskih virov**¹⁹ (Slovenski poročevalec 15. in 16. decembra 1957), **Dušan Kermauner: O odmevu oktobrske revolucije pri Slovencih v letih 1917—1921** (Nova obzorja 10, 1957, str. 595—612), **Ivan Krefc: Politična dogajanja pri nas v času obeh ruskih revolucij** (Svet ob Muri 2, 1957, str. 108—117), **Metod Mikuž: Eppure si muove** (Naši razgledi 7, 1958, str. 354—355), **Bernard Stulli: Od majske deklaracije do januarskega memoranduma Jugoslovanskega kluba** (Pregled, Sarajevo 10, 1958, knj. 2, str. 179—198), **Franček Saje: Revolucionarno valovanje na Dolenjskem pod vplivom oktobrske revolucije** (Dolenjski list 3, 1957, št. 43—50; 9, 1958, št. 1—5), isti: **Dolenjski zimzelen** (TT 5, 1957, št. 45), **Rudi Kyovsky: Upori slovenskih vojakov leta 1919** (Delo 21, 1952, št. 2—3, str. 47—93). Članke o Prekmurju v letu 1919 navajamo v 156. odstavku. Tu ne omenjamo vrste del, ki so izšla o Narodnem vijeću SHS, diplomatskem položaju 1918—1919, pogajanjih za perimirje itd. in ki zajemajo celotno jugoslovansko problematiko.²⁰ **Boj za Maribor in Štajersko Podravje v letih 1918—19** je opisal **Lojze Ude** (Večer 14, 1958, št. 21—32). Kratek pregled koroških bojev z avstrijske strani daje major **Franz Kohla: Der Kärntner Freiheitskampf** (Österreich in Geschichte und Literatur 2, 1958, str. 212—219).

98. Glede položaja našega človeka pod fašistično Italijo glej zgoraj v 82. odstavku omenjeno Regentovo zbirko člankov, knjigo **Italian Genocide Policy against the Slovenes and the Croats** (Beograd 1954, 199 strani), ki so jo izdali **Lavo Čermelj, Ivo Mihovilović** in **Stane Peterin**, knjižico **Vinko Ropotec: Praksa Italije s Slovenci in Hrvati** (1918—1940, Koper 1952, 75 strani), zbirko dokumentov **Lavo Čermelj: Il vescovo Antonio Santin e gli Sloveni e Croati della diocesi di Fiume e Trieste-Capodistria** (Ljubljana 1953, 155 strani), članke **Ive Mihovilović: Talijanska kolonizacija Julijske Krajine** (Anali Jadranskega instituta 1, 1956, str. 117—156) in **Lavo Čermelj: Fašistični plebiscit 1929 na Goriškem** (Bori 1, 1955, str. 86—91), ki govori o izvedbi volitev v italijanski parlament leta 1929.

99. Koroško med obema vojnama zadeva pregled razvoja Zveze koroških združenj v Celovcu, ki ga je napisal **Mirt Zwitter: 30 letnica samostojnega združenja središča za Slovensko Koroško** (Koledar Slovenske Koroške 1952, str. 115—130).

¹⁸ Glej tudi članek istega pisca v Slovenskem poročevalcu 15. novembra 1957 (Dokumenti slovenskih udeležencev Oktobrske revolucije).

¹⁹ O udeležbi Slovencev in ostalih Jugoslovancev v revolucionarnih dogodkih v Rusiji.

²⁰ Več teh člankov je napisal **Bogdan Krizman** (v zborniku **Iz istorije Jugoslavije 1918—1945**, ki ga navajamo v 100. odstavku, v Istoriskem pregledu, Historijskem zborniku in drugod).

100. Od del, ki obravnavajo zgodovino stare Jugoslavije v celoti, naj navedemo tu le nekatera. Zbornik predavanj **Iz istorije Jugoslavije 1918—1945** (Beograd 1958, 444 strani) vsebuje med drugim naslednje članke: Bogdan Krizman: Stvaranje Jugoslavije, Edib Hasanagić: Revolucionarni polet u Jugoslaviji i stvaranje Komunističke partije Jugoslavije, Dragoslav Janković: Vidovdanski ustav, Ferdo Čulinović: Ekonomsko i političko stanje Jugoslavije od 1921 do 1929, Jovan Marjanović: Političke partije Kraljevine Srba, Hrvata i Slovenaca (1921—1929), Edib Hasanagić: O nacionalnom pitanju u Jugoslaviji, Ferdo Čulinović: Sestojanuarska diktatura i Oktroirani ustav, Dimitrije Mišić: Industrija Jugoslavije do Drugog svetskog rata, Mihailo Vučković: Poljoprivreda stare Jugoslavije, Sergije Dimitrijević: Vladavina stranog kapitala u bivšoj Jugoslaviji, Julijana Vrčinac: Spoljna politika Jugoslavije u periodu 1919—1941, Čedomir Đurđević: Jugoslavija u oči Drugog svetskog rata i politika Narodnog fronta. Mijo Mirković: **Ekonomska struktura Jugoslavije 1918—1941** (Zagreb 1952, 126 strani) je nespremenjena druga izdaja dela iz leta 1950. **Stjepan Lovrenović: Ekonomska politika Jugoslavije** (Sarajevo 1956, 342 strani) daje v 1.delu (str. 11—84) Osvrt na ekonomsku politiku predratne Jugoslavije. **Sergije Dimitrijević** analizira v posebni knjigi **Strani kapital u privredi bivše Jugoslavije** (Beograd 1958, 323 strani).

101. Kratak Pregled političnega življenja Slovencev v bivši Jugoslaviji daje **Metod Mikuž** v svoji knjigi **Pregled razvoja NOB u Sloveniji** (I, Beograd 1957, str. 69—93). **Metod Mikuž** daje tudi **Razvoj slovenskih političnih strank** (1918 do začetka 1929; Zgodovinski časopis 9, 1955, str. 107—139) v stari Jugoslaviji. **Ivan Kreft** popisuje **Slovenske meščanske stranke v boju proti progresivnemu gibanju med dvema vojnama** (Ljudska pravica 13, 1952, št. 36—44).

102. Izšla je razprava **Janeza Marentiča: Slovenska vas pod kapitalističnim jarmom** (Ljubljana 1957, 174 strani). V knjigi je ponatisnjena iz Dela 1949 tudi razprava **Vlada Kozaka: Nekaj o delu Partije med slovenskim kmečkim ljudstvom v predvojni dobi** (str. 13—38).

103. Iz delavskega gibanja in zgodovine Partije v Sloveniji med obema vojnama naj navedemo članke **France Klopčič: Obletnica prvega zbora slovenskih komunistov** (Slovenski poročevalec 9. aprila 1958),²¹ isti: **Prispevek k zgodovini Komunistične partije v dvajsetih letih** (Naša sodobnost 6, 1958, str. 357—362, 462—467, 543—548), isti: **Borba protiv frakcija unutar Komunističke partije u Sloveniji** (Istoriski pregled 4, 1958, str. 127—129). **Prežihov zbornik** (Maribor 1957, 420 strani), ki je dal poleg življenjepisa tudi obilo pisem in spominov na **Lovra Kuharja-Prežihovega Voranca**, je vzbudil tudi pripombe in polemiko k nekaterim dogodkom iz dvajsetih let: oceno **Dušana Kermaunerja** (Naši razgledi 6, 1957, str. 575—578, 306—606; 7, 1958, str. 8—11), popravek **Dragotina Gustinčiča** (Naši razgledi 7, 1958, str. 33) in pripombe **Franceta Klopčiča** (prav tam, str. 63—64, 89—90).²² Naj navajamo dalje: **France Klopčič: Konferenca KP Slovenije je bila maja L. 1924** (Komunist 30. maja 1958), **Miha Marinko: Trideset let po spopadu z Orjuno v Trbovljah** (Ljudska

²¹ O kongresu 11. aprila 1920 v Ljubljani.

²² S pisanjem o Prežihovem Vorancu je povezano tudi pojasnilo **Franceta Klopčiča** k politiki naše Partije v zvezi z nacionalnim problemom Koroške okrog leta 1930 (Nova obzorja 10, 1957, str. 719—720).

pravica 20, 1954, št. 129), **France Vreg: Živa barikada** (Kronika trboveljskih dogodkov leta 1924, Ljudska pravica 18, 1953, št. 140), **Ivan Kreft: O delavskem in ljudskem gibanju v času boja proti Orjuni** (Ljudska pravica 18, 1952, št. 18—19), **France Klopčič: Stanje partije v Sloveniji 1926. leta** (Komunist 16, 1957, št. 21), **Ivan Kreft: Spomini ljudskega agitatorja** (Maribor 1954, 214 str.), isti: **Množično narodnoobrambno delo Partije v letih 1933—1941** (Vestnik, Maribor 8, 1952, 26. avgusta—7. septembra, ter Mladina 10, 1952, št. 29—37). **Franček Saje: Dvajset let naše Partije** (Naši razgledi 6, 1957, str. 168—170). Ob proslavi dvajsetletnice Ljudske pravice je izšla slavnostna številka Obmurskega tednika (6, 1954, št. 39) s prispevki Edvarda Kardelja (Prekmurškemu ljudstvu ob 20-letnici »Ljudske pravice«), Naceta Voljčca, Rudija Čačinoviča (spomini), Jožeta Tivadarja (Klub prekmurskih akademikov), Miška Kranjca, Toma Brejca, Vaneka Šiftarja, Ivana Krefta in drugih. Več spominskih prispevkov je tudi v številki Ljudske pravice z dne 5. oktobra 1954 (Tomo Brejc, Rudi Čačinovič, Janko Liška in drugi). Dne 3. oktobra 1954 je govoril v Lendavi **Miha Marinko** (govor objavljen v dnevnikih), 5. oktobra v Ljubljani **Boris Zihherl** (Ob prazniku slovenskega naprednega tiska, Naša sodobnost 2, 1954, str. 769—780).^{22a} Poleg tega naj navedemo še: **Ivan Kreft: »Ljudska pravica« močno orožje naše Partije** (Socialistična misel 2, 1954, str. 408—416), isti: **Ob dvajsetletnici »Ljudske pravice«** (Nova obzorja 7, 1954, str. 488—492), isti: **Skupina »Ljudske pravice« in njen prvi zaveznik** (Ljudska pravica 20, 1954, št. 27—28), isti: **Dogajanja, ki jim je dala pečat »Ljudska pravica«** (Večer 10, 1954, št. 35—75), isti: **Dopolnilni podatki k zgodovini**²³ (Ljudska pravica 21, 1955, št. 234), isti: **O pospešenem progresivnem preusmerjanju slovenskih političnih sil v obdobju od »Ljudske pravice« do NOB** (Svet ob Muri 1, 1956, str. 71—83), isti: **Delo Partije med kmečko mladino** (Mladina 11. januarja 1951), isti: **Volilni boj ob občinskih volitvah pred dvajsetimi leti in njegov odmev v tisku**²⁴ (Ljudska pravica 21, 1955, št. 268—273), **Franc Zadravec: Ferdo Kozak kot urednik Sodobnosti** (Naša sodobnost 6, 1958, str. 1085 do 1103), **Ivan Kreft: Politični tokovi v Osvobodilni fronti v prvem letu njenega razvoja** (Naša sodobnost 1, 1953, str. 357—367). Zadnji članek, ki je nastal v odgovor na Škerlovo razpravo v Zgodovinskem časopisu 5, se v veliki meri dotika Zveze delovnega ljudstva in drugih progresivnih predvojnih gibanj.²⁵ **Slavko Kremenshek** opisuje **Razvoj študentskega gibanja med obema vojnama** (Tribuna 5, 1955, št. 2—10), **Alenka Nedog Antifašistično in narodnoobrambno gibanje študentov pred vojno** (Naši razgledi 7, 1958, str. 332—333). Zbornik **Velika tekstilna stavka Slovenije 1936** (Kranj 1956, 146 strani) vsebuje obširen zgodovinski opis stavke (Ivka Križnarjeva, str. 15—64), spomine udeležencev ter nekaj dokumentov, dnevnikov iz časa stavke, v dodatku k zborniku pa je objavljen med drugim govor Franca Leskoška v Kranju dne 16. septembra 1956.²⁶

^{22a} Ponatisnjeno v knjigi Književnost in družba (str. 481—493).

²³ O Ljudski pravici.

²⁴ V letih 1935 in 1936.

²⁵ Odgovor Fr. Škerla v Naši sodobnosti 1, 1953, str. 955—960, 1030—1035, ter novi odgovor I. Krefta prav tam, str. 1036—1047.

²⁶ Glej tudi članek Ivka Križnar: Nekaj misli k veliki tekstilni stavki leta 1936 v Sloveniji (Naši razgledi 5, 1956, str. 408).

104. O našem šolstvu med obema vojnama govori **Milica Bergant: Poizkusi reforme šolstva pri Slovencih 1919—1929 od prevrata do uvedbe diktature** (Ljubljana 1958, 212 strani). **Gorazd Kušej** in **Rudolf Sajovic** sta prikazala **Pravno fakulteto v prvih treh desetletjih** (Zbornik znanstvenih razprav pravne fakultete 24, 1954, str. 195—226).

IV

105. Izšla je prva knjiga široko zasnovane **Zgodovine Ljubljane** z naslovom **Geologija in arheologija** (Ljubljana 1955, 458 strani). S to vsebino je delo pravzaprav izven okvira naše bibliografije.

106. Ljubljanski mestni arhiv je začel izdajati **Gradivo za zgodovino Ljubljane v srednjem veku**. Doslej so izšli trije zvezki: I. zvezek: listine 1243—1397 (Ljubljana 1956, 102 listini), II. zvezek: listine 1299—1450 (Ljubljana 1957, 100 listin), III. zvezek: listine Mestnega arhiva ljubljanskega 1320—1470 (Ljubljana 1958, 79 listin). Tekst ni tiskan, ampak razmnožen, cela publikacija pa je urejena kartotečno.

107. Topografski opis mesta in okolice daje knjižica **Milko Kos: Srednjeveška Ljubljana** (Ljubljana 1955, 78 strani). Kolonizacijsko zgodovino in topografijo ljubljanske okolice tega obdobja zajemata razpravi **Milko Kos: Starejša in mlajša naselja okoli Ljubljane** (Geografski vestnik 23, 1951, str. 157—177) ter **Pavle Blaznik: Doneski k historični topografiji ljubljanske okolice** (Zgodovinski časopis 6-7, 1952-3, str. 391—397). Vprašanje, kje je bila najstarejša Ljubljana, kje najstarejša mestna hiša in še druga rešuje **Sergij Vilfan: Nekaj vprašanj iz zgodovine stare Ljubljane** (Kronika 4, 1956, str. 132 do 148).

108. Vprašanje podelitve mestnih pravic, pridobitve mestne avtonomije ter najstarejših patricijskih rodbin obravnava **Ferdo Gestrin: Doneski k zgodovini Ljubljane v srednjem veku** (Zgodovinski časopis 5, 1951, str. 192—209). **Milko Kos: O izvoru prebivalcev Ljubljane v srednjem veku** (prav tam 10-11, 1956-7, str. 7—31) govori o izvoru in sestavi ljubljanskega prebivalstva do 15. stoletja ter o izvoru in rodovnikih nekaterih patricijskih rodbin tega časa. **Milko Kos: Una lettera in volgare spedita verso il 1320 da Lubiana a Cividale** (Ce Fastu? 32, 1956, str. 3 ss.) govori o poslovnem pismu Jakoba Porgerja. **Sergij Vilfan** daje **Zgodovino neposrednih davkov in arestnega postopka v srednjeveški Ljubljani** (Zgodovinski časopis 6-7, 1952-3, str. 417—442). **Josip Mal: Stara Ljubljana in njeni ljudje** (Ljubljana 1957, 226 strani) prikazuje način življenja, navade, igre, moralo itd. v Ljubljani v zadnjih stoletjih fevdalizma.

109. Razvoja in strukture prebivalstva Ljubljane se dotikajo dela **Vlado Valenčič: Prebivalstvo in hiše stare Ljubljane** (Kronika 5, 1957, str. 111—125), isti: **Popis družinskih poglavarjev leta 1660 in število prebivalstva v Ljubljani** (prav tam 3, 1955, str. 179—182), isti: **O gospodarski strukturi ljubljanskega prebivalstva v začetku XVIII. stoletja** (prav tam 5, 1957, str. 5—13), isti: **Prebivalstvo Ljubljane pred dve sto leti** (prav tam 2, 1954, str. 191—200)¹ ter **Igor Vrišer: Razvoj prebivalstva na območju Ljubljane** (Ljubljana 1956, 67 strani), ki zajema čas po letu 1869.

¹ Obravnava leto 1754.

110. **Sergij Vilfan: Zgodovina ljubljanske mestne hiše** (Ljubljana 1958, 127 strani) vsebuje tudi prvič objavljeni (Dolničarjev?) rokopis iz leta 1679-80 z opisom starega rotovža in načrtom za zidavo novega, poročilo o obnovitvenih delih na ljubljanskem magistratu 1954-58 ter Josipa Černivca perspektivni program za asanacijo in rekonstrukcijo magistrata. **Alojzij Potočnik** je v dolgi vrsti člankov, ki so izhajali najprej v tedniku Gradimo (od 5. januarja 1951 do konca izhajanja časopisa 29. junija 1951 z naslovom *Iz zgodovine Ljubljane*), nato v Ljudskih novicah (od 13. februarja 1953 do konca izhajanja časopisa 12. junija 1953, z naslovom *Naše mesto skozi stoletja*) ter v Ljubljanskem dnevniku (od 19. junija do 28. septembra 1953, z naslovom *Ljubljana skozi stoletja*), obravnaval zgodovino Ljubljane po posameznih cestah in poslopijih. **Angelos Baš** daje podatke **K stavbnemu in zemljiškemu značaju Ljubljane v franciscejskem katastru** (Slovenski etnograf 5, 1952, str. 76-100). **Alojzij Potočnik** opisuje **Javno razsvetljavo v stari Ljubljani** (Kronika 2, 1954, str. 47-52). **Vlado Valenčič** prikazuje **Agrarno gospodarstvo Ljubljane do zemljiške odveze** (Ljubljana 1958, 69 strani) ter **Gozdove in preskrbo z lesom v stari Ljubljani** (Gozdarski vestnik 12, 1954, str. 178-195). Neposredno bližino Ljubljane zajema članek **Ema Umek: Gradnja kanalov na Ljubljanici v prvi polovici XVIII. stoletja** (Kronika 4, 1956, str. 82-86).

111. Zgodovino podjetij v Ljubljani in njeni najbližji okolici obravnava **Vladislav Fabjančič: Prvi ljubljanski livarji zvonov in topov** (Kronika 1, 1953, str. 23-39), **Jože Šorn: Začetki suknarne kranjskih deželnih stanov** (Zgodovinski časopis 6-7, 1952-3, str. 663-685) z nadaljevanjem **Ljubljanske suknarne** (prav tam 9, 1955, str. 62-87), isti: **Svilarske manufakture v Ljubljani** (1725-okrog 1800, Kronika 1, 1953, str. 103-110), **Ivan Slokar: Prva majolikarna v Ljubljani** (Kronika 2, 1954, str. 183-187), **Vlado Valenčič: Sladkorna industrija v Ljubljani** (Ljubljana 1957, 64 strani). V reviji **Moščanska kronika** je pisal **Jože Šorn** o industriji v Mostah ter o tovarni kleja, **Vlado Leban** o razvoju Most (1957-8). **Jože Šorn** je obdelal **Razvoj papirnice Vevče** (Ljubljana 1956, 152 strani). O trgovini govori **Ivan Mohorič: Razvoj ljubljanske trgovine od fevdalnih dob do socializacije gospodarstva** (Beograd 1951, 75 strani).

112. **200 let ljubljanske babiške šole (1753-1953)** opisuje v posebni knjižici **Vito Lavrič** (Ljubljana 1953, 70 strani).

113. Iz politične zgodovine naj navedemo članek **Marija Lah: Borba ljubljanske občine za slovensko uradovanje** (Kronika 5, 1957, str. 135-146), ki obravnava leta 1848-1918. Več razprav o delavskem gibanju v Ljubljani smo navedli v 81. odstavku. Omenimo naj še članek **Marije Draksler, Mirka Trtnika in Franceta Klopčiča: Hiša na Marxovem trgu** (Slovenski poročevalec 2. junija 1957), ki govori o bivšem Delavskem domu na sedanjem Novem trgu.

114. **Vlado Valenčič: Iz preteklosti štangarskega gozda** (Gozdarski vestnik 13, 1955, str. 215-222) govori o krčenju gozda od 16. do 18. stoletja.

115. **Dolenjski kmet v prejšnjih stoletjih** je naslov članku **Rafaela Ogrina** (Kronika 6, 1958, str. 67-73), ki opisuje razmere na posesti ljubljanskega avguštinskega samostana blizu Radeč v 18. stoletju.

116. Na Krško kotlino in njeno obrobje se nanaša **Blaznikova** razprava o freisinški dolenjski posesti, ki smo jo omenili v 41. odstavku. **Bajtarstvo** in

gostaštvo v Gornjem Lakencu opisuje v istem odstavku navedeno Vilfanovo delo.

117. Zbornik **Videm-Krško nekdanj in danes** (Videm-Krško 1957, 114 strani) vsebuje s področja, ki nas zanima v tej bibliografiji, članek o Krškem v srednjem veku (Stanko Škaler) ter razne zgodovinske podatke o obdobju med obema vojnama ter o posameznih podjetjih v mestu in okolici.

118. Zbornik **Kostanjevica na Krki ob sedemstoletnici mestnega obstoja** (Kostanjevica 1953, 116 strani) govori med drugim o nastanku mesta in mestnega prava (J. Likar, str. 25—52), Milko Kos pa je v posebnem članku prikazal življenje kmetov kostanjeviške okolice v 14. stoletju (str. 53—62).

119. **Začetki Novega mesta** je naslov razprave Milka Kosa (Kronika 2, 1954, str. 171—177). Novo mesto opisujeta **Jopis Wester: Novomeški spomini** (Novo mesto 1958, 106 strani)² in **Otmar Skale: Novo mesto pred desetletji** (Dolenjski list 2, 1951, št. 13—33). **Bogo Komelj** obravnava **Novomeški tisk** (prav tam 6, 1955, št. 47—48).

120. O Beli krajini govore **Niko Županič: Imena rodbin, domov in naselij kot pomožni viri za zgodovino migracij ter nekoliko belokranjskih primerov** (Zbornik Etnografskega muzeja u Beogradu 1901—1951, Beograd 1953, str. 143 do 147), **Ivan Simonič: Krajevna, ledinska in rodbinska imena v Beli Krajini** (Dolenjski list 7, 1956, št. 45—48), **Modest Golia: Slovenica v spisih metliškega čevljarskega ceha**³ (Zgodovinski časopis 5, 1951, str. 214—222). **Jože Dular** objavlja **Navratilov zapis iz leta 1849** (Kronika 3, 1955, str. 99—109, 176—179), rokopisni prikaz metliške preteklosti, ki ga je po Valvasorju, časopisju, izročilu in lastnih spominih napisal Janez Navratil. **Ivan Mohorič** obravnava **Železarno Gradac v Beli Krajini** (Kronika 1, 1953, str. 183—190). O dogodkih v Vinici leta 1918 glej v 97. odstavku navedena Sajetova dela. O naprednem gibanju v Beli krajini med obema vojnama govori prvi del članka **Janko Jarc: Bela Krajina v uporu** (Kronika 1, 1953, str. 3—15).

121. **Majda Smole** opisuje **Gospodarski položaj ribniških podložnikov v začetku XIX. stoletja** (Kronika 4, 1956, str. 170—173). Obširen prikaz zgodovine ribniškega Sokola daje publikacija **50 let telesne vzgoje v Ribniški dolini** (Ribnica 1956, 90 strani).

122. V zborniku **Kočevsko** (Kočevje 1956, 247 strani), ki daje »zemljepisni, zgodovinski in umetnostno-kulturni oris kočevskega okraja«, je napisal **Ivan Simonič** Zgodovino kočevskega ozemlja od naselitve do leta 1941 (str. 73 do 128).

123. Za področje Škofje Loke je največ zgodovinskih člankov zbranih v **Loških razgledih** (Škofja Loka I: 1954, 178 strani; II: 1955, 232 strani; III: 1956, 282 strani; IV: 1957, 178 strani; V: 1958, 245 strani). Tu je obravnavana zgodovina mesta, posameznih umetnostnih spomenikov, preteklo in sedanje gospodarstvo v mestu in na vsem škofjeloškem področju, obdobje NOB, delo znamenitih Ločanov, razvoj raznih društev in organizacij. Naj posebej navedemo članke: **Pavle Blaznik: Na obisku v Freisingu** (1, str. 55—64), isti: **Upor loških podložnikov konec XV. in v začetku XVI. stoletja** (2, str. 65—70), isti:

² Izhajalo v Kroniki 1956 in 1957. V knjižici dopolnjeno z opombami Janka Jarca ter Westrovo bibliografijo.

³ Iz 17. stoletja.

Popis kmetij na ozemlju loškega gospostva leta 1510 (5, str. 119—127), istega opis mestnega obzidja (4), stolpa na Kranclju in Starega gradu pod Lubnikom (3), Jože Zontar: Novi škofjeloški mestni red iz leta 1747 (5, str. 128—136), Josip Zontar: Ločan Volbenk Schwarz (4, str. 25—34),⁴ Ivan Mohorič: Pravila bratovščine kovačev in ključavničarjev v Škofji Loki iz leta 1678 (3, str. 103 do 108), Josip Zontar: Platnarstvo in sitarstvo v loškem gospostvu v 18. stoletju (3, str. 89—102), Ivan Mohorič: Škofjeloško platnarstvo in njegov zaton (2, str. 71—80), Doroteja Gorišek: Loški klobučarji (5, str. 173—177),⁵ Marijan Masterl: Gradnja škofjeloških vodovodov v letih 1898—1902 (3, str. 109—128), Franc Braniselj: Osnovanje in razvoj gorenjske predilnice do leta 1945 (3, str. 178—184). Izven Loških razgledov naj omenimo članek Pavle Blaznik: **Gradovi na loškem ozemlju** (Kronika 1, 1953, str. 97—102), statistiko **Razvoj naselij na območju mest Kranj in Škofja Loka ter njune okolice**⁶ (Mesečni statistični pregled 3, 1954, str. 659—665).

124. **Zgodovino plavža v železnikih je opisal Ivan Mohorič** (Kronika 2, 1954, str. 95—104). Glej še 127. odstavek.

125. Blaznikove študije o zemljiških posestih in kmetih na Sorškem polju in na besniškem ozemlju smo navedli že v 41. odstavku.

126. V zborniku **Kranj v boju in svobodi** (Kranj 1954, 63 strani), ki je v glavnem posvečen dobi NOB, je napisal Črto Zorec Nekaj podatkov o razvoju tekstilne industrije in delavskega gibanja v Kranju (str. 7—13). Za tekstilno stavko leta 1936 glej 103. odstavek, za razvoj prebivalstva pa 123. odstavek.

127. Za zgodovino Kropce naj navedemo knjižici **Jože Gašperšič: Vigenje** (Vodnik po zgodovinskih žebljarskih kovačnicah v Kamni gorici, Kolnici, Kropi in Železnikih; Ljubljana 1956, 105 strani) ter **Slovenska peč** (Vodnik po zgodovinskem plavžu v Dnu nad Kropo; Ljubljana 1954, 73 strani), v kateri sta pisala Franjo Baš in Ciril Rekar, razpravi **Franjo Baš: Iz zgodovine hiše v Kropi** (Zgodovinski časopis 6-7, 1952-3, str. 619—649) ter isti: **Eine historische Schmiedesiedlung in Kropa** (Stahl und Eisen, Düsseldorf 75, 1955, str. 1393 do 1397) in podatke iz šestdesetletne kronike Plamena (Glas Gorenjske 8, 1955, št. 16—19) ter razpravo Kyovskega, ki jo citiramo v 79. odstavku.

128. Nekdanje fevdalno gospostvo Brdo pri Kranju konec 18. stoletja je opisoval Jože Zontar. (glej 64. odstavek).

129. Na Trzič se nanaša monografija **Ivan Mohorič: Zgodovina obrti in industrije v Trziču** (Ljubljana 1957, 379 strani). Vrsto člankov o preteklosti Trziča in njegove okolice je objavil **Tržiški vestnik**, tako n. pr. izpod peresa Simona Milača opise preteklosti Leš (1955).

130. Na področje Save od Radovljice navzgor se nanašata razpravi Ljudmila Hauptmanna in Güntherja Graluerta, navedeni v 41. odstavku. **Cene Avguštin** je opisal **Zgodovinsko-urbanistične osnove Radovljice** (Gorenjska 1, 1957—1958, str. 64—70, 122—125, 211—228). **Meta Čampa** je opisala **Reformacijo na Bledu** (prav tam, str. 133—139). **Boris Orel** je pisal **O izdelovanju živinskih zvoncev v okolici Gorjan pri Bledu** (Slovenski etnograf 3-4, 1951, str. 132—141).

⁴ »Prispevek k zgodovini finančnega gospodarstva« okrog leta 1500.

⁵ V 19. stoletju.

⁶ 1869—1953.

131. Posebej na Jesenice se nanašajo članki **Kurt Hoffmann: Nastanek in razvoj železarstva na Jesenicah** (Jeseniški kovinar 4, 1951, št. 3—8), **Viktor Ropret: Jubilej jeseniške železarne** (Železar 3, 1954, str. 102—121), **Slavko Smolej: Železarske Jesenice** (Glas Gorenjske 9, 1956, št. 18—35), Dušan Kermauner: v 81. odstavku citirano delo.

132. O Dovjem v fevdalnem času je pisal Pavle Blaznik (glej 41. odst.).

133. O zgornjem delu doline Save Dolinke, posebej o Ratečah in njeni nekdanji cerkveni pripadnosti na Koroško je pisal **Ivan Grafenauer: Die Reichweite der Urfarre Maria Gail im Süden** (Carinthia 147, 1957, str. 261 do 274), isti: **Celovski rokopis iz Rateč** (Razprave RFL SAZU 3, 1958, str. 7—61).

134. Bohinjsko fužinarstvo opisujejo **Marija Verbič: Bohinjsko rudarstvo in fužinarstvo konec 18. stoletja** (po Zoisovem opisu leta 1778; Kronika 4, 1956, str. 6—14), **Miha Klinar: Pred 65 leti je v Bohinju zatonilo železarstvo** (Glas Gorenjske 9, 1956, št. 37—39), **Slavko Smolej: Najstarejša livarna železa na Slovenskem** (Kronika 1, 1953, str. 54—57).⁷ **Piparstvo na Gorjušah v Bohinju — naša stara domača obrt** (Slovenski etnograf 3-4, 1951, str. 51—86) je naslov članka **Borisa Orla**.

135. **50 let zadrugištva v Komendi 1905—1955** (Ljubljana 1955, 34 strani) opisuje posebna brošura.

136. Kamniku in okolici so posvečeni štirje v našem obdobju izdani **Kamniški zborniki** (Kamnik I: 1955, 270 strani; II: 1956, 241 strani; III: 1957, 343 strani; IV: 1958, 291 strani). Od daljših člankov naj posebej omenimo **Avguštin Lah: Historia vitae magistra** (1, str. 22—50), ki daje nekaj beležk iz občne, narodne in kamniške mestne zgodovine, **Tajtana Kraut-Šifrer: Geografski momenti v razvoju Kamnika do začetka XIX. stoletja** (3, str. 5—22), **Božo Otorespec: Prebivalstvo Kamnika v srednjem veku** (2, str. 67—100), isti: **Privilegijska knjiga mesta Kamnika iz leta 1528** (4, str. 87—110), isti: **Donesek h gospodarski zgodovini Kamnika do XVI. stoletja** (3, str. 43—61), **Janko Polec: Kamniške meščanske hiše in njihovi lastniki v dve sto letih** (1, str. 51—110), **Angelos Baš: Stavbni značaj Kamnika v franciscejskem katastru** (3, str. 62 do 68), **Vlado Valenčič: Bistriški gozd in kamniški meščani** (3, str. 69—10), isti: **Prebivalstvo kamniškega področja skozi tri stoletja**⁸ (4, str. 41—86). Izven Kamniških zbornikov je omeniti še razpravi **Vladimir Klemenčič: Urbanizacija okolice Kamnika** (Geografski vestnik 25, 1953, str. 73—90) ter **Ivan Mohorič: Zgodovina fužin ob Bistrici pri Kamniku** (Kronika 3, 1955, str. 25—32, 95—99).

137. **Mengeški zbornik 1154—1954**⁹ (Ljubljana 1954, 244 strani) prinaša med drugim razpravi **Božo Otorespec: Iz preteklosti Mengša** (str. 21—54) in **Vladimir Klemenčič: Razvoj Mengša v zadnjih 80 letih**¹⁰ (str. 92—98), objavlja pisma **Janeza Trdine**, ki zadevajo mengeško preteklost, oris gospodarskega razvoja in sedanjosti. Ob tridesetletnici podjetja **Induplati** v Jaršah je izšla posebna publikacija **Trideset let dela, borb in zmag** (Ljubljana 1953, 92 strani).

138. Področje okrog Gornjega grada opisujeta dve v 41. odstavku navedeni deli (Gestrin, Glauert). **Franc Hribernik** je objavljal **Odlomke iz pre-**

⁷ Plavž v Nomnju.

⁸ Podatki se nanašajo na nekdanji (avstrijski) politični okraj Kamnik.

⁹ Naslov na platnicah: 800 let Mengša.

¹⁰ Obravnava predvsem razvoj prebivalstva.

klosti Gornjegrajskega (Turistični vestnik 4, 1956, str. 258—261, 328—331, 350 do 354).

139. Zbornik **Med Mrzlico in Dobrovljami** (Celje 1955, 268 strani) je posvečen predvsem obdobju NOB, razen tega pa govori precej tudi o delavskem gibanju med obema vojnama. O tem, na kratko pa tudi o starejši dobi, piše Franc Hribar: **Tovarna Prebold in njeno delavstvo** (str. 17—40). Tudi nekateri drugi krajši članki govore o delu Partije in naprednem gibanju v Preboldu in Zabukovici med obema vojnama, stavki tekstilnih delavcev 1936, kulturno-prosvetnem delu itd. Zbornik **Liboje (25-letnica »Svobode« 1929—1954; Liboje 1954, 150 strani)** govori prav tako predvsem o dobi NOB, pa tudi o času med obema vojnama. Sem spadata članka Rudi Cilenšek: **Razvoj delavskega gibanja v Libojah med obema vojnama** (str. 21—33) ter Anton Vočko: **Delavska prosveta med obema vojnama** (str. 34—47). V posebnih člankih je popisana še razvoj rudarstva in keramične industrije v Libojah.

140. Brošura **Dve sto let rudnika Zagorje 1755—1955** (Zagorje 1955, 48 str.) vsebuje tudi pregled zgodovine rudnika in delavskega gibanja v Zagorju. Zasavski vestnik je po pripovedovanju starih rudarjev objavljaval **Odlomke iz zgodovine delavskega gibanja v Zagorju** (6, 1953, št. 20 in naslednje). France Klopčič je v članku **Župan-komunist v Zagorju** (Slovenski poročevalec 22. junija 1957) opisal občinske volitve 1927. leta.

141. Izredno obsežna monografija **Janko Orožen: Zgodovina Trbovelj, Hrastnika in Dola** (I: od početka do 1918, Trbovlje 1958, 725 strani) daje zelo podroben prikaz razvoja naselij, posestnih razmer, gospodarske in kulturne dejavnosti opisanega področja. O delavskih stavkah v premogovnih revirjih glej tudi v 81. odstavku navedeni Orožnov članek. O delavskem gibanju med obema vojnama glej nekaj podatkov v 103. odstavku.

142. **Ivan Mlinar** je prikazal **Zidani most v zgodovini** (Kronika 4, 1956, str. 67—76).

143. **Ivan Čerin** piše v zborniku **Rimske Toplice v borbi in svobodi** (Rimske Toplice 1954, 83 strani) o krajevni zgodovini (str. 64—71). V zborniku **Iz trpljenja in krvi** (Laško-Rečica 1958, 252 strani) opisuje Janko Orožen naravo in preteklost teh krajev, v kratkih sestavkih pa je opisana tudi zgodovina zdravilišča, rudnika in podjetij v Laškem.

144. **Vlado Jenko** opisuje **Bohorske gozdove v preteklosti** (Gozdarski vestnik 16, 1958, str. 25—30).

145. Zbornik **Posavje I** (Brežice 1957, 133 strani) obsega s področja, ki ga zajemamo v tej bibliografiji, članke Milko Kos: **Brežice v srednjem veku** (str. 7—15), Stanko Škaler: **Posavje v upor 1573** (str. 29—42), Boris Lipužič: **Geografski opis Brežic** (str. 52—71), ki prikazuje tudi razvoj mesta in prebivalstva v 19. in 20. stoletju, Franjo Baš: **Iz narodnostnih bojev v brežiškem Posavju** (str. 72—90).

146. V posebni brošuri **Olimje** (Maribor 1955, 52 strani) je opisal **Franc Minařik** zgodovinsko lekarno v tem kraju.

147. V zborniku **Šentjur skozi borbo v svobodo** (Šentjur 1956, 85 strani) opisuje Marjan Žagar Šentjur v preteklosti (str. 27—62). Članek obravnava tako starejše obdobje kot napredno gibanje med obema vojnama ter seveda najbolj obširno čas NOB.

148. Za Celje so izšli predvsem trije **Celjski zborniki**: Celjski zbornik 1951 (Celje 1951, 271 strani), Celjski zbornik 1957 (Celje 1957, 293 strani), Celjski zbornik 1958 (Celje 1958, 321 strani). Glavni zgodovinski članki v prvem zborniku so članek F. Baša o celjskih grofih, J. Orožna o fevdalnih gospostvih (glej oba v 43. odstavku), M. Golie o cehih (glej 48. odstavek), J. Orožna o stavkah v premogovnikih (glej 81. odstavek), Janko Štrukelj: Razvoj tekstilne industrije v Celju in okolici (str. 256—265). V drugem zborniku (1957) je poleg Orožnovega članka o gmajnah, navedenega v 41. odstavku, omeniti članke Jože Curk: Grad Gornje Celje (str. 103—152), isti: Razvoj celjske mestne vedute (str. 251—269), Fran Roš: Maistrova celjska doba (str. 270—283), Gustav Grobelnik: Petdeset let srednje gospodarske šole v Celju (str. 284—291). V tretjem zborniku (1958) so prikazani med drugim razvoj celjske gimnazije (Ivan Mlinar), čitalnice (Bruno Hartman) in gospodarjenja občine (Janko Orožen). **Janko Orožen** in **Justin Felicijan** sta pisca **Kratke gospodarske zgodovine Celja in okolice Celja** (Celje 1952, 72 strani). **Celje in olupševalno društvo** (Celje 1955, 78 strani) je naslov knjižici, ki govori o mestni zgodovini in delu tega društva. Izšel je zbornik **Osemdesetletnica prve slovenske šole v Celju 1875—1955** (Celje 1955, 102 strani), ki podaja v različnih člankih zgodovino slovenskega šolstva v Celju. Poleg tega naj omenimo še **Ivan Mlinar: Borba za slovenske razrede na celjski gimnaziji pred 60 leti** (Poročilo I. gimnazije v Celju za šolsko leto 1954/55, Celje 1955, str. 5—16), **Janko Orožen: Teritorij in uprava mesta Celja od davnih dni do danes** (Kronika 4, 1956, str. 149—156), isti: **Posestna in gradbena zgodovina mesta Celja** (Bilten, Celje 1957), isti: **Zgodovinski pregled regulacije Savinje in njenih pritokov** (Kronika 4, 1956, str. 15—20) ter statistiko **Razvoj naselij na območju mesta Celje in sosednjih občin v letih 1869 do 1953** (Mesečni statistični pregled 3, 1954, str. 383—388).

149. **Danijel Omerzu** je objavljajl **Zgodovinske in statistične črtice mesta Slovenska Bistrica** (Glasnik delovnih ljudi občine Slovenska Bistrica 2, 1953, št. 1—4; 1955, št. 16—17). **Jože Koropec** je opisal **Slovenjebistriški svet v luči prvih deželnoknežjih urbarjev** (Kronika 5, 1957, str. 20—25).

149 a. **Franc Minařik** daje **Podatke o zdravstvu v žički dolini do leta 1782** (Zdravstveni vestnik 27, 1958, str. 446—454).

150. Zgodovinski pregled razvoja Maribora je dal **Bogo Teplý** v svojem Vodniku po Mariboru in okolici, ki zavzema največji del publikacije **Maribor** (Maribor 1955, 285 strani). **Ermin Kržičnik** je napisal **Gospodarski razvoj Maribora** (Maribor 1956, 190 strani). **Anton Vončina** je orisal zgodovino poimenovanja mariborskih ulic (**Imena ulic v Mariboru**, Kronika 6, 1958, str. 21—35) ter opisal **Maribor v letih 1918—1919** (prav tam 4, 1956, str. 94—98). Statistika prikazuje **Razvoj naselij na območju mesta Maribor in okolice** (od 1869 naprej; Mesečni statistični pregled 3, 1954, str. 457—460). Nekaj podatkov o rasti Maribora v zadnjih desetletjih ter deležu mariborskih študentov na ljubljanski univerzi daje **Vladimir Bonač: Maribor in slovenska univerza** (Kronika 1, 1953, str. 49—54). **Razvoj in zgodovina Predilnice in tkalnice** (Maribor 1953, 27 strani) je naslov posebni brošuri.

151. Področja od Maribora do Dravograda, tako severno od Drave (Kozjak) kot ob Dravi in južno od nje (Pohorje) se dotikajo dela: **Otto Lamprecht: Die Besiedlung des Remschnickberglandes** (ZHVS 47, 1956, str. 20—27), isti:

Der mittelalterliche Besitz des Stiftes St. Paul i. L. auf dem Remschnik (Carinthia 147, 1957, str. 334—349), isti: **Der älteste Besitz des Stiftes St. Paul im steirischen Draulande**¹¹ (ZHVS 46, 1955, str. 112—124), **Drago Korent: Pohorske glažute in njihov vpliv na gozdove** (Gozdarski vestnik 10, 1952, str. 240—246), **Franjo Baš: Pohorsko steklo** (Likovni svet 1951, str. 215—229), **Franc Minařik: Slika nekdanje glažute ob Spodnji Lobnici pri Rušah** (Kronika 1, 1953, str. 191 do 194), **Josip Mravljak: Muta** (Koroški fužinar 2, 1952, št. 4-6, str. 30, št. 7-9, str. 18—19), **Franjo Baš: Cehovsko tkalstvo v Dravski dolini** (Vuzenica; Slovenski etnograf 3-4, 1951, str. 159—179).

152. **Slovenj Gradec ob 700-letnici** (Slovenj Gradec 1951, 82 strani) je naslov zborniku, ki prikazuje zgodovinski razvoj Slovenjega Gradca predvsem v srednjem veku (Ivan Grobelnik) ter v času reformacije (Josip Mravljak). Zabeležiiti je še članek **Marijan Zadnikar: Srednjeveška arhitektura na gradu pri Slovenj Gradcu v luči zgodovine in novih odkritij** (Kronika 4, 1956, str. 156 do 169).

153. O zgodovini Velenja, velenjskega rudnika ter delavskega gibanja je bilo objavljenih več člankov v **Velenjskem rudarju**.¹²

154. **Ptujski zbornik 1893—1953** (Ptuj 1953, 112 strani) vsebuje arheološke, umetnostnozgodovinske članke, prikaze iz dobe NOB, pa tudi pregled dela ptujskega Muzejskega društva (Karel Šepec) ter opise življenja in dela lokalnih zgodovinarjev S. Povodna, F. Raispa, F. Ferka in V. Skrabarja (F. Alič). **Jože Maučec** je napisal **Vodnik po Ptuj in okolici** (Ptuj 1957, 60 strani), ki daje tudi zgodovinski pregled. Omenimo naj še članka **Franjo Baš: Ptujski grad in njegova okolica v novem veku** (Kronika 1, 1953, str. 171—176), **Jože Curk: Ptujski grad** (Kronika 6, 1958, str. 57—66).

155. Zbornik **Prlekija** (Ljutomer 1955, 100 strani) obsega tudi krajše članke o zgodovini Prlekije, med katerimi je posebej omeniti tistega o medvojnem obdobju (Ivan Kreft: Progresivno usmerjanje političnega razvoja v Pomurju, str. 12—16). V zborniku je orisan tudi zgodovinski pregled šolstva in ljudske prosvete. **Alojzij Trstenjak** je pisal **Iz zgodovine vinogradništva v ormoško-ljutomerskih gorica** (Ptujski tednik 8, 1955, št. 45—51). **Otto Lamprecht** opisuje **Die Wüstungen im Raume Spielfeld-Radkersburg** (Graz 1953, 64 strani).

156. Prekmurje obravnavajo predvsem naslednji članki: **Ivan Zelko: Kolonizacijsko stanje ob Kučnici v XIII. stoletju** (Kronika 5, 1957, str. 105—111), isti: **Statistika prebivalstva v Prekmurju l. 1698** (Kronika 6, 1958, str. 85—93), **Franc Šebjanič: Gmotni temelji prvih prekmurskih protestantskih župnij v XVII. stoletju** (Svet ob Muri 2, 1957, str. 155—158), **Franc Gumilar: Zgodovinska slika Prekmurja v 17. stoletju** (Topoli 1956, št. 2—4), **Dragica Černy: Rast prebivalstva v Prekmurju** (Kronika 1, 1953, str. 131—137), ki daje pregled gibanja prebivalstva v času 1869—1948, **Jože Ftičar: Slovenski taborit Božidar Raič, budetelj prekmurskih Slovencev** (Svet ob Muri 3, 1958, str. 25—34), **Rudi Kyovsky: Slovenska Krajina (Prekmurje) 1918—1919** (Delo 21, 1952, št. 5-6, str. 51 do 90), isti **Boljševiški režim v Prekmurju leta 1919** (Obmurski tednik 6, 1954,

¹¹ Področje okrog Lovrenca na Pohorju.

¹² Glej posebej članek **Jožeta Vrabiča** (z začetkom v 2. številki letnika 1, 1953), posebno številko 31. decembra 1953 ter številko 3. julija 1954.

št. 39), isti: **Novi dokumenti o boljševiškem režimu v Prekmurju leta 1919** (Naši razgledi 5, 1956, str. 185—186), **Miroslav Kokolj: Prekmurje v prevratni dobi 1918—19** (Svet ob Muri 2, 1957, str. 177—211, 241—280), **Rudi Čačinovič: Postanek in razvoj kapitalizma v Prekmurju** (Svet ob Muri 2, 1957, str. 63—77, 121—132), **Franc Zadravec: Nacionalna in socialna vloga prekmurskega tiska do 1941** (Obmurski tednik 6, 1954, št. 39), **Miroslav Kokolj: Prekmurje v letih pred »Ljudsko pravico«** (prav tam, št. 32, 33), **Franc Zadravec: Nekateri prekmurski problemi tridesetih let med vojnama** (Svet ob Muri 1, 1956, str. 2—27, 122—138, 209—221), **Rudi Čačinovič: Prekmursko mladinsko gibanje med dvema vojnama** (Obmurski tednik 6, 1954, št. 50), nekatera v 102. odstavku imenovana dela o Ljudski pravici, **Vanek Šiftar: Razdrobljenost kmetijskih zemljišč** (Svet ob Muri 3, 1958, str. 47—62), **Koloman Čigiti: Prispevek k zgodovini pomurske naftne industrije** (prav tam, str. 100—113), **Ludvik Olas: Razvoj in problemi sezonskega zaposlovanja prekmurskega prebivalstva** (Geografski vestnik 27-28, 1955-6, str. 176—208). Publikacija **Lendava 10 let v svobodi** (Lendava 1955, 43 strani) vsebuje tudi kratek pregled krajevne zgodovine.

157. O Porabskih Slovencih piše **Janez Dobravec: Porabski Slovenci** (Svet ob Muri 1, 1956, str. 84—89) ter opisuje narodnoprosvetne in socialne prilike s statistiko po letu 1890.

158. **Ivan Mohorič** je napisal knjigo **Industrializacija Mežiške doline** (Maribor 1954, 315 strani). Mnogo člankov iz zgodovine Mežiške doline in okoliških področij je bilo objavljenih v Koroškem fužinarju. Tu naj navedemo le naslednje: **Franjo Baš: Iz starih časov mežiškega rudarstva** (6, 1956, št. 1-3, str. 16—17), isti: **Tehniški spomeniki in njihov pomen za gospodarsko zgodovino Mežiške doline** (7, 1957, št. 10-12, str. 6—12), isti: **V času, ko so Turki odšli** (4, 1954, št. 5-6, str. 28—29), isti: **Turške šance pri Kotljah** (prav tam, št. 7-12, str. 17—18), **Josip Mravljak: Početki Guštanja** (1, 1951, št. 1-2, str. 8—9), članki iz rudarske zgodovine, ki jih je napisal **Ciril Vončina** (2, 1952, št. 1-3, 4-6, 10-12; 3, 1953, št. 5-7). **Fran Sušnik** je objavil postave za delavce prevaljske železarne iz leta 1852 (3, 1953, št. 1-3, str. 16—17).

159. **Richard Wanner: 700-Jahrfeier der Stadt Völkermarkt** (Carinthia 143, 1953, str. 945—948) raziskuje vprašanje, kdaj je postal Velikovec mesto. **Julij Felaher** piše **Ob 60-letnici narodne šole v Št. Rupertu pri Velikovcu** (Koledar Slovenske Koroške 1957, str. 117—125).

160. **Hans Wagner** piše **Zur Fischereigeschichte des Freibaches** (Carinthia 145, 1955, str. 622—636).

161. Od raznih del, ki se nanašajo na Celovec, naj omenimo **Wilhelma Müllerja** beležke k celovškemu grbu (Carinthia 143, 1953, str. 385—386; 147, 1957, str. 181—185), **Richard Wanner: Die Begräbnisstätten der Stadt Klagenfurt** (Carinthia 145, 1955, str. 810—821), knjižica **100 Jahre Gewerbe und Handelsbank Klagenfurt** (Klagenfurt 1951, 84 strani), katere glavni avtor je Dinklage,¹³ **Karl Ernst Newole: Die Offizin Kleinmayr in Klagenfurt bis zur Gründung der Zeitschrift »Carinthia«** (Carinthia 144, 1954, str. 417—539), isti: **Die Offizin Kleinmayr in Klagenfurt seit der Gründung der Zeitschrift »Ca-**

¹³ Dopolnilo temu delu je Bericht über die Feier anlässlich des 100 jährigen Bestandes der Gewerbe- und Handelsbank in Klagenfurt (Klagenfurt 1951, 56 strani).

rinthia« (Carinthia 146, 1956, str. 295—403) s seznamom tiskov te tiskarne v letih 1688—1955, **Fran Zwitter: Prebivalstvo Celovca pred sto leti** (Koledar Slovenske Koroške 1952, str. 112—114).

162. O narodnostni in socialni sliki ozemlja ob Vrbskem jezeru (posebej občin Loga ves, Škofiče in Vrba) v 19. stoletju govori **Julij Felaher** v članku **Ob Vrbskem jezeru** (Koledar Slovenske Koroške 1953, str. 67—86). Na isto področje se nanaša članek istega avtorja: **Košatov rod** (Koledar Slovenske Koroške 1952, str. 92—104), ki opisuje med drugim tudi tabor koroških Slovencev v Zopračah leta 1870.¹⁴

163. **Max Doblinger** opisuje **Die Herrschaft Rosegg und die Perkheim in Kärnten** (Carinthia 143, 1953, str. 386—391). Lego nekaterih krajev v Rožu in Hodišah obravnava **Walther Fresacher: Wo lagen Freiach, Trostenheim und Wartberg** (Carinthia 145, 1955, str. 353—360). Železarstvo in puškarstvo opisuje **Ferdo Miler: Nastanek in razvoj železarske, jeklarske in puškarske industrije v Spodnjem Rožu** (Koledar Slovenske Koroške 1954, str. 63—72), **Karl Dinklage: 400 Jahre Ferlacher Büchsenmacher** (1958, 9 strani), **Josip Šašel: Puškarske Borovlje** (Koroški fužinar 4, 1954, št. 5-6, str. 11—13).

164. Carinthia je v letniku 1958 posvetila več člankov beljaški zgodovini. Poleg Görlichovega in Dolenzovega, ki se nanašata predvsem na najstarejše obdobje in arheologijo, je tu članek **Walther Fresacher: Das Werden des mittelalterlichen Villach** (Carinthia 148, 1958, str. 272—288). **Rudolf Wurzer: Die bauliche Entwicklung Villachs in der Neuzeit** (prav tam 141, 1951, str. 488 do 554) je nadaljevanje članka iz leta 1949. Omenimo naj še članke **Rudolf Cefarin: Die Entwicklung der Presse in Villach** (Carinthia 147, 1957, str. 681 do 694), isti: **Der Leitenböck** (Ein Beitrag zur Geschichte des Bäckerhandwerkes in Villach; prav tam 141, 1951, str. 458—488), **Richard M. Allesch: Der Rats- und Handelsherr Georg Allesch in Villach** (prav tam 145, 1955, str. 608 do 694). V brošuri **Das Rathaus von Villach** (Villach 1952, 48 strani) opisuje Maas zgodovino uprave Beljaka ter zgodovino starega rotovža s seznamom vseh županov. **Franz Pichler: Die bildenden Künste, das Kunsthandwerk in Kärnten und die Bundesgewerbeschule in Villach** (Villach 1954, 94 strani) je brošura, posvečena 75-letnici preselitve te šole v Beljak.

165. **Guido Schöner** popisuje **Die Bezirksgerichte Arnoldstein und Tarvis im ersten Weltkrieg** (Carinthia 145, 1955, str. 826—837).

166. **Julij Felaher** piše o **Šoli in šolnikih v Melvičah v dobi od leta 1789 do 1877** (Koledar Slovenske Koroške 1956, str. 99—109).

167. **Vlado Valenčič** je ob jubileju mlekarске zadruge opisal **Petdeset let mlekarstva na Vrhniki** (Vrhnika 1954, 56 strani). V knjižici **Grega Novak: Ob petdesetletnem jubileju vrhniške šole 1904—1954** (Vrhnika 1954, 55 strani) je opisana zgodovina šole in podan kratek oris zgodovine Vrhnike in njene okolice (napisal Franc Habe).

168. **Ignacij Voje** opisuje **Kajzarstvo v logaškem gospostvu** (Zgodovinski časopis 6-7, 1052-3, str. 650—662).

169. **Peter Ribnikar** prikazuje **Posestne in gospodarske razmere loško-snežniškega gospostva od XVI.—XVIII. stoletja** (Kronika 3, 1955, str. 35—39).

¹⁴ Podatke o Košatovem rodu dopolnjuje avtor v zgoraj navedenem članku **Ob Vrbskem jezeru**.

Viljem Kindler daje **Beležke iz preteklosti snežniških gozdov** (Gozdarski vestnik 13, 1955, str. 42—54).

170. Roman Savnik poroča **Iz zgodovine postojnske jame** (Kronika 6, 1958, str. 138—145).

171. Gospodarsko zgodovino Ilirske Bistrice in njene okolice, posebej kmetijstva in zadruga opisuje **Vlado Valenčič: Od zadružne mlekarne do mlekarne in poljedelske industrije** (Ilirska Bistrica 1956, 92 strani).

172. Razne drobce iz idrijske zgodovine objavljajo **Idrijski razgledi** (1956 do 1958). Posebej so pisali Karel Bezeg (razni odlomki iz rokopisa Doprinosi k zgodovini Idrije), Lado Božič in Cvetko Kristan (o delavskem gibanju). Opozorimo naj še na dela: **Marija Verbič: Idrijski delavec v 16. stoletju** (Zgodovinski časopis 6-7, 1952-3, str. 531—551), **Erna Lesky: Arbeitsmedizin im 18. Jahrhundert**¹⁵ (Wien 1956, 79 strani), **Franjo Baš: Rudarska hiša v Idriji** (Slovenski etnograf 10, 1957, str. 29—48), **Stanislav Mazi: Klavže nad Idrijo** (Ljubljana 1955, 71 strani).

173. **Tolminski zbornik** (Tolmin 1956, 147 strani) vsebuje tudi dva kratka članka o zgodovini (Hinko Uršič) ter o gibanju prebivalstva od 18. stoletja naprej (Janko Berginc).

174. **Goriški zbornik 1947—1957** (Nova Gorica 1957, 270 strani), ki je izšel ob deseti obletnici priključitve Slovenskega Primorja, prinaša članke Milko Kos: Na Lijaku in Okroglici pred pet sto leti (str. 9—13), Joško Humar: Goriški Slovenci v letu 1848 (str. 18—28), France Bevk: Naša knjiga pod fašizmom (str. 43—48), Jože Petejan: Spomini na socialistično gibanje na Goriškem pred prvo svetovno vojno (str. 49—58), Ivan Murovec-Joško Humar: Od čitalnic do Svobod (str. 233—252). Opozoriti je še na tabelo na zadnji strani (270), ki prikazuje gibanje prebivalstva od leta 1869 do 1953 na območju sedanjih občin okraja Gorica.

175. V stari Gorici je izšel ob petstoletnici goriškega mesta zbornik **Gorizia nel medioevo** (Gorizia 1956, 159 strani). Del razprav je posvečen deželni zgodovini in smo jih že navedli v 44. odstavku, del pa mestni zgodovini. Med temi so Pier Silverio Leicht: I Conti di Gorizia e la formazione del Comune Goriziano (str. 9—22), Pio Paschini: La pieve di Solcano-Gorizia nei secoli XIV—XV (str. 73—76) Leonardo Pedrini: Gorizia dalle origini al secolo XV (str. 97—105). Ta zadnja razprava je le povzetek prvega dela obširnejše študije **Gorizia: ricerche di geografia urbana** (Annali di Ricerche e Studi di Geografia 10, 1954, št. 1), ki obravnava topografski, demografski in ekonomski razvoj Gorice.

176. Izven zbornikov naj zabeležimo o zgodovini Gorice še tele članke: **Igino Valdemarin: La chiesa e la parrocchia dei Santi Ilario e Taziano di Gorizia** (Studi Goriziani 24, 1958, str. 145—216),¹⁶ **Giovanni Manzini: La peste a Gorizia nel 1682** (prav tam 22, 1957, str. 23—36), **Zdravko Jelinčič: Črna smrt v Gorici leta 1682** (Kronika 2, 1954, str. 115—121) — ta dva članka opisujeta na podlagi sodobnega dnevnika goriškega kaplana Marušiča kugo v Gorici leta 1682, pri tem pa objavlja Manzini seznam preko 500 goriških prebivalcev z imeni in priimki, Jelinčič pa daje na podlagi priimkov narodnostno sliko

¹⁵ Daje predvsem sliko zdravstvenih razmer in ukrepov v idrijskem rudniku.

¹⁶ S seznamom župnikov ter nekaterimi še neobjavljenimi listinami.

tedanje Gorice — **Guido Manzini: L'arte della stampa a Gorizia nel secolo XVIII** (Studi Goriziani 14, 1953, str. 85—106), **Jolanda Pisani: La stampa a Gorizia dal 1800 ai giorni nostri** (prav tam 19, 1956, str. 39—49), **Attilio Venezia: Gorizia nei primi dell'Ottocento** (prav tam 13, 1952, str. 47—65). Precej so pisali o Carlu Favettiju.¹⁷ **Ranieri Mario Cossar** je objavljval različne članke iz goriške zgodovine s precej heterogeno vsebino: o plesih v 18. stoletju,¹⁸ o prostozidarstvu,¹⁹ raznih političnih, strelskih, pevskih in drugih goriških društvih,²⁰ raznih političnih dogodkih iz 19. stoletja in izpred prve svetovne vojne.²¹

177. Na Beneško Slovenijo se nanaša knjižica **H. Špekonja: Rod za mejo** (Zgodovinska in socialna slika Beneške Slovenije in Rezije; Trst 1954, 72 str.), ki govori tako o preteklosti kot o razmerah med drugo svetovno vojno in po njej. Omenimo naj še **Rihard Orel: Kako in zakaj so nastali gradovi v Beneški Sloveniji** (Primorski dnevnik 6, 1951, št. 120—123, in Matajur 7, 1956, št. 10—20).

178. Na Kras se nanaša članek **Milko Kos: Kmet na Krasu pred pet sto leti** (Razgledi 7, 1952, str. 226—237).

179. Knjiga **Vladimir Pertot: Trst, mednarodni privredni problem** (Beograd 1954, 251 strani) zajema gospodarsko problematiko Trsta, tako pogoje nastanka tržaškega pristanišča in gospodarstvo Trsta v obdobju med obema vojnama kot Trst po drugi svetovni vojni. Knjiga **Ive Mihovilović: Trst problem dana** (Zagreb 1951, 184 strani) je posvečena predvsem problemom Trsta po drugi svetovni vojni, daje pa tudi razvojno sliko za prejšnja obdobja. Posebej Trstu in tržaškemu problemu je bila posvečene ena od števil **Medunarodne politike** (4, 1953, št. 14-15 z dne 1. avgusta) z raznimi zgodovinskimi članki (n. pr. Lavo Čermelj: Mentalitet i metodi italijanskog iredentizma; Viktor Novak: Vatikan u službi denacionalizacije Jugoslavena u Julijskoj Krajini; Ive Mihovilović: Kriza Trsta pod Italijom između dva rata; Fran Zwitter: Trščansko zaleđe u istoriji.²²

180. Zgodovino Trsta do 18. stoletja prikazuje **Fabio Cusin: Venti secoli di bora sul Carso e sul Golfo** (Udine 1952, 470 strani). **Marino Szombathely** piše o **Aspetti della vita di Trieste nei secoli XV e XVI** (Archeografo Triestino 20, 1955-6, str. 3—37; 21, 1957-8, str. 229—236). Pod naslovom **Note sulla storia del collegio dei Gesuiti a Trieste** govori **Giulio Cervani** o motivih naselitve jezuitov v Trstu v začetku 17. stoletja, o njihovi ekonomski in vzgojni dejavnosti ter objavlja vrsto dokumentov tržaškega državnega arhiva o tej problematiki (Italia del Risorgimento,²³ str. 187—307). Osemnajsto stoletje opisuje **Elio Apih: Lo società triestina nel secolo XVIII** (Torino 1957, 230 strani),

¹⁷ Attilio Venezia: Il pensiero politico di Carlo Favetti (Studi Goriziani 15, 1954, str. 71—146), Ranieri Mario Cossar: Carlo Favetti e l'italianità di Gorizia nella seconda metà dell'Ottocento (prav tam 13, 1952, str. 111—117), ponatis Venutijevega posmrtnega govora iz leta 1892 (prav tam 21, 1957, str. 123—143).

¹⁸ Studi Goriziani 20, 1956, str. 21—35.

¹⁹ La Porta Orientale 28, 1958, str. 120—130.

²⁰ La Porta Orientale 25, 1955, str. 470—497; 26, 1956, str. 111—126.

²¹ La Porta Orientale 26, 1956, str. 386—415; 27, 1957, str. 463—485; 28, 1958, str. 188—202.

²² Izšlo v št. 16.

²³ Več o tem zborniku v 184. odstavku.

Gino Luzzatto: Il porto franco di Trieste e la politica mercantilistica austriaca nel 700 (Problemi del risorgimento triestino,²⁴ str. 7—17), **Franco Catalano: Su alcuni problemi del Settecento triestino** (Storografia del Risorgimento triestino,²⁵ str. 19—26), **Alfonso Fragiaco: La provenienza e gli apporti degli immigrati a Trieste nel secolo XVIII** (La Porta Orientale 28, 1958, str. 281—300), **Peter Gasser: Österreichs Levantehandel über Triest 1740—1790** (Mitteilungen des österreichischen Staatsarchivs 7, 1954), **Walter Markov: Sporna pitanja oko tršćanske indiske kompanije (1775—1785)** (Istoriski časopis 8, 1958, str. 69—82), **Mita Kostić: Srpsko trgovačko naselje u Trstu XVIII veka** (Istoriski časopis 5, 1954-5, str. 167—187), **Oscar de Incontrera: Vita triestina nel settecento nelle cronache dell'«Osservatore Triestino»**²⁶ (La Porta Orientale 23, 1953 do 28, 1958), **Elio Apih: Contributo agli studi su Antonio de Giuliani** (Problemi del risorgimento triestino, str. 129—142).

181. Dobo francoskih vojn ter Ilirskih provinc opisuje **Giovanni Quarantotti: Trieste e l'Istria nell'età napoleonica** (Firenze 1954, 356 strani), **Guido Saba: Regesto dei documenti riguardanti Trieste e l'Istria durante il periodo napoleonico esistenti negli Archivi di Parigi** (Problemi del risorgimento triestino, str. 259—324),²⁷ **Liliana Fragiaco-Tassini: Il governo francese a Trieste** (La Porta Orientale 26, 1957, str. 190—222), **Ranieri Mario Cossar: L'avvocato Angelo Calafati, prefetto, barone ed intendente napoleonico** (Archeografo Triestino 18-19, 1952-3, str. 39—80),²⁸ **Oscar de Incontrera: Giuseppe Labrosse e gli emigrati francesi a Trieste** (prav tam 18-19, 1952-3, str. 81—132, 361—423; 20, 1955-6, str. 77—153; 21, 1957-8, str. 71—141).

182. Predmarčno dobo obravnavajo **Elio Apih: La società triestina tra il 1815 ed il 1848** (Italia del risorgimento, str. 25—38), **Attilio Gentile: Fantasie scientifiche e traversie politiche di Domenico Rossetti** (Archeografo triestino 21, 1957-8, str. 45—70), **Bernard Stulli: Tršćanska »Favilla« i Južni Slaveni** (Anali Jadranskog instituta 1, 1956, str. 7—82).

183. O letu 1848 govori **Elio Apih: Gli studi sugli avvenimenti del 1848 a Trieste** (Problemi del risorgimento triestino, str. 143—150).

184. Glavna tema zbornika **Italia del Risorgimento e mondo danubiano-balcanico** (Udine 1958, 315 strani) so stiki med Italijo in madžarskimi, hrvaškimi, srbskimi in drugimi gibanji, politiki in vladami sredi 19. stoletja (pred in po 1848 ter v šestdesetih letih) ter položaj Trsta sredi teh problemov. O tem govore uvodni članek **Angelo Tamborra: L'Europa danubiano-balcanica e l'Italia nel Risorgimento: la »porta« di Trieste** (str. 7—24), članki **Giuliano Gaeta: In che modo Trieste possa considerarsi porta orientale d'Italia** (str. 85 do 94), **Carlo Schiffrer: La »porta« di Trieste e la funzione della lingua italiana** (str. 127—137), **Giuseppe Stefani: L'Adriatico nelle guerre del risorgimento** (str. 139—155). Ostali članki zbornika se ne nanašajo posebej na Trst

²⁴ Več o tem zborniku v 185. odstavku.

²⁵ Več o tem zborniku v 195. odstavku.

²⁶ Izvlečki novic, ki se tičejo Trsta in Tržačanov, iz Osservatore Triestino od začetka izhajanja 1784 do 1790 s komentarji. Objavljanje se nadaljuje v letu 1959.

²⁷ Daje poleg regest tudi besedilo nekaterih najvažnejših dokumentov.

²⁸ Objavlja tudi vrsto dokumentov iz Calafatijevega življenja. Dopolnjuje jih Guido Saba (prav tam, str. 439—445).

ali pa so izven glavne tematike zbornika in jih navajamo na ustrežajočem mestu.

185. Zbornik Problemi del Risorgimento triestino (Trieste 1953, 329 strani) je posvečen predvsem obdobju 1848—1915. Giulio Cervani: *Aspetti della cultura liberale triestina verso la metà dell'Ottocento: il pensiero politico di Alessandro Mauroner* (str. 185—257) obravnava predvsem petdeseta leta. Giuseppe Stefani: *L'Austria e il giornalismo triestino dopo Villafranca* (str. 151 do 183) se nanaša na šestdeseta. Nadaljnji članki so: Franco Catalano: *Irredentismo di Sinistra e di Destra dal 1870 al 1915* (str. 59—77), Giovanni Spadolini: *La politica trasformistica e l'irredentismo* (str. 79—97), isti: *Crispi e l'irredentismo* (str. 99—110), Giulio Cervani: *L'economia triestina e il Canale di Suez nelle lettere del barone Pasquale Revoltella* (str. 19—58), Piero Pieri: *La Venezia Giulia nella strategia della prima guerra mondiale* (str. 111—128).

186. O Revoltelli in Sueškem kanalu govori še članek Andrea Benedetti: Pasquale Revoltella e l'opera da lui svolta per la realizzazione del canale di Suez (*La Porta Orientale* 26, 1956, str. 264—282).

187. Več člankov obravnava življenjepise in delovanje italijanskih politikov in kulturnih delavcev v Trstu, kakor so bili n. pr. Jacopo Cavalli,²⁹ Felice Venezian,³⁰ Scipio Slataper,³¹ Arrigo in Attilio Hortis,³² Riccardo Pitteri,³³ Attilio Tamaro³⁴ in drugi. Lavo Čermelj piše *O ljudskem štetju v Trstu leta 1910* (*Anali Jadanskog instituta* 2, 1958, str. 7—51).

188. Dokumente o delavskem gibanju v Trstu pred prvo svetovno vojno predstavljajo izbrani Regentovi članki iz tega časa, ki smo jih omenili v 82. odstavku; prav tako govore o tržaškem delavskem gibanju še nekatera druga tam navedena dela.

189. Na prvo svetovno vojno se nanašajo Dragovan Šepić: *Misija Carla Gallija u Trstu* (u siječnju 1915; *Anali Jadranskog instituta* 2, 1958, str. 53—80), Lina Gasperini: *Retrosceca austriaca alla vigilia della Redenzione nel diario di Konrad Gollitz* (*La Porta Orientale* 27, 1957, str. 118—141),³⁵ *Interesantan dokument o zahtevima tršćanskog stanovništva 1918 godine*³⁶ (*Spoljnopolitička dokumentacija* 4, 1952, str. 541), *Dragovan Šepić: Raspad Austro-Ugarske i Trst* (*Jadranski zbornik* 2, 1957, str. 169—198).

190. Političnemu razvoju v Trstu po prvi svetovni vojni je posvečena razprava Elio Apih: *Avvento del fascismo a Trieste* (*Italia del risorgimento*, str. 157—186), knjižica *Il fascismo a Trieste negli anni 1919—1922*, ki jo je pod psevdonimom Tiberio napisal G. Piemontese, s predgovorom Vittoria Vidaliya

²⁹ Piero Sticotti: *Il carteggio di Jacopo Cavalli* (*Archeografo Triestino* 20, 1955-6, str. 155—215; 21, 1957-8, str. 143—228).

³⁰ Corrado Jona v *La Porta Orientale* 28, 1958, str. 268—280.

³¹ Naj tu navedemo le bibliografijo Guido Manzini: *Quarantacinque anni di bibliografia italiana su Scipio Slataper* (*Studi Goriziani* 18, 1955, str. 113—135).

³² Attilio Gentile v *Rassegna storica del Risorgimento* 42, 1955, str. 281 ss.

³³ Attilio Gentile v *La Porta Orientale* 1954.

³⁴ Cesare Paganini v *La Porta Orientale* 27, 1957, str. 18—30.

³⁵ *Dnevnik sobarja zadnjega avstrijskega namestnika v Trstu, sega od avgusta 1917 do maja 1918.*

³⁶ *Iz Corriere di Trieste* 20. aprila 1952.

(Udine 1956) ter vrsta člankov, ki jih je objavil **Claudio Silvestri** v reviji Trieste 1957-8.³⁷

191. O razvoju prebivalstva v Trstu piše **Renato Fuchs**: **Lo sviluppo demografico di Trieste dalle origini della città ai giorni nostri** (Rivista mensile della città di Trieste 4, 1953, št. 10; 5, 1954, št. 5—11).

192. Na zgodovino posameznih podjetij se nanašajo pomembnejša dela **Giovanni Gerolami**: **Cantieri riuniti dell'Adriatico** (origini e sviluppo 1857—1907—1957; Trieste 1957, 103 strani), **L'Istituto Tecnico Nautico »Tommaso di Savoia Duca di Genova«** nel bicentenario della sua fondazione (1754—1954; Trieste 1954, 479 strani), **Giovanni Gerolami**: **L'Arsenale Triestino** (Trieste 1953, 76 strani).

193. Tržaška revija **Umana** je posvetila posebno številko januar—avgust 1958 (letnik 7) kulturnim ustanovam današnjega Trsta, (Le istituzioni di cultura della Trieste moderna). Tu je govora o visokem, srednjem, strokovnem in drugem šolstvu,³⁸ arhivih, bibliotekah, muzejih, gledališčih, kulturnih društvih in organizacijah, periodičnem tisku, vseskozi s podatki o zgodovinskem razvoju in sedanjem stanju ter z najvažnejšo literaturo.

194. **Cesare Pagnini** je že 1945 začel objavljati bibliografijo vseh tržaških časnikov in časopisov. V obdobju, ki ga zajemamo, se je ta bibliografija nadaljevala in končala: **Giornali triestini dal 1777 al 1955** (Archeografo Triestino 18-19, 1953-4, str. 357—360 za čas 1901—1918; 20, 1955-6, str. 289—351 za čas 1919—1955; 21, 1957-8, str. 237—256 indeks 1777—1955). Fausta Mancini Lappenna in Petrisso de Petris sta predvsem na podlagi Pagninijeve bibliografije sestavila bibliografijo časnikov in časopisov po strokah (v prejšnjem odstavku navedena številka *Umana*, str. 179—201).

195. Historiografiji Trsta, posameznih obdobj in področij njegove zgodovine (predvsem 19. stoletja) je posvečen zbornik **Storiografia del Risorgimento triestino** (Trieste 1955, 295 strani). Tu so izšli članki Giulio Cervani: Dall'Ottocento al Novecento: la storia di Trieste nella storiografia (str. 67—104), Giovanni Quarantotti: La storiografia istriana nell'Ottocento (str. 55—65), Elio Apih: Gli studi sul Settecento triestino (str. 27—35), Oscar de Incontrera: Storiografia del periodo napoleonico (str. 181—192), Lina Gasparini: Storiografia della Restaurazione (str. 193—198), Fabio Suadi: Storiografia del 1848—49 a Trieste (str. 199—203), Giulio Cervani: Dal Quarantotto all'Irredentismo (str. 205 do 219), Giovanni Quarantotti: Bibliografia essenziale dell'Irredentismo giuliano (1867—1915; str. 221—229), Attilio Gentile: Una Storia di Trieste mancata³⁹ (str. 171—180), Carlo Schiffrer: L'Irredentismo adriatico di Angelo Vivante nel quadro della storiografia austrofila (str. 231—237), Giuseppe Stefani: Bibliografia della storia economica (str. 105—114), Remigio Marini: La storiografia dell'arte triestina nell'Ottocento (str. 115—129), Giuseppe Stefani: Teatro e musica (str. 131—138), Francesco Collotti: Studi su filosofi triestini dell'Otto-

³⁷ Dannunzianesimo e fascismo a Trieste (št. 20), Il socialismo a Trieste dopo la prima guerra mondiale (št. 21), Tramonto liberal-nazionale (št. 22), La tradizione repubblicana (št. 23), Il furto del morto (št. 24), Le elezioni del 1921 a Trieste (št. 25), »Il popolo di Trieste« e le origini del fascismo giuliano (št. 26).

³⁸ Primerjaj Aurelia Gruber Benco: Sviluppo cronologico dell'istuzione pubblica a Trieste (str. 63—74).

³⁹ Govori o življenju in delu Simona Dellagiacoma.

cento (str. 139—154), Cesare Pagnini: La storiografia del giornalismo triestino dell'800 (str. 155—162), Silvio Rutteri: I lasciti privati ai musei di storia di Trieste e la storiografia ottocentesca cittadina (str. 165—169) ter poleg uvodnega članka o jadranskem problemu⁴⁰ še nekateri drugi, ki ne spadajo v okvir naše bibliografije.

196. Alojz Gregorevčič je opisal Lipico skozi stoletja (Slovenski Jadran 4, 1955, št. 37—40).

197. Na Milje se nanaša članek Marino Szombathely: I podestà di Muggia (Atti e memorie 55, 1954, str. 160—174).

198. V Kopru sta izšla dva zbornika. Prvi, **Slovinci ob Jadranu** (Koper 1952, 64 strani) je obenem vodnik po istoimenski razstavi, ki je bila tedaj prirejena v Kopru. Drugi, **Istrski zgodovinski zbornik** (Koper 1953, 300 strani) prinaša med drugim razprave B. Nacella:⁴¹ Gli Slavi al placito di Risano (str. 5—16), P. V. Vesel:⁴² Nekatero ugotovitve o Slovencih v koprskih štatutih (str. 17—28); Miroslav Pahor: Koprski upor leta 1348 (str. 29—68), Srečko Vilhar: Družbene korenine italijanskega iredentizma v Istri (str. 69—100), G. A. Facchinetti: Gli slavi istriani⁴³ (str. 101—145). Objavljenih je tudi okrog 50 dokumentov iz zgodovine Koprščine od 14. stoletja do današnjih dni (str. 191 do 297).

199. Za Koper naj navedemo še naslednja dela: Emil Smole: **Koprsko obzidje, Mudina vrata in Levji grad** (Kronika 5, 1957, str. 26—38), Sergij Vilfan: **Koprski glavar Slovanov v avstrijsko-beneški vojni 1508—1516** (Kronika 2, 1954, str. 24—29), Vittorino Meneghin: **Fra Giulio Morato da Capodistria dei Frati Minori Conventuali processato del S. Ufficio per idee luterane** (Atti e memorie 55, 1954, str. 131—146), Miroslav Pahor: **Nastanek apelacijskega sodišča v Kopru** (Kronika 6, 1958, str. 73—79), **Baccio Ziliotto: Primi moti anti-oligarchici a Capodistria 1763—1769** (Archivio Veneto, quinta serie 54-55, 1954, str. 71—79), Vjekoslav Štefanić: **Glagoljaši u Kopru g. 1467—1806** (Starine 46, 1956, str. 203—329).⁴⁴

200. O proizvodnji in trgovini s soljo naše istrske obale govore razprave: Roman Savnik: **Solarstvo Savrinskega primorja** (Geografski vestnik 23, 1951, str. 137—155), Miroslav Pahor: **Solna pogodba med Piranom in Benetkami iz leta 1616** (Kronika 5, 1957, str. 14—20), isti: **Statuti Izole, Kopra in Pirana ter istrski zakoni o solarjih, solarnah in tihotapcih** (Kronika 5, 1957, str. 123—134).

201. Posebej na Piran se nanaša še članek Miroslav Pahor: **Oblastni in upravni organi Pirana v dobi beneške republike** (Kronika 6, 1958, str. 109 do 130).

202. O Izoli govori Nikola Žic: **O podrijetlu stanovništva u gradu Izoli u Istri** (Historijski zbornik 5, 1952, str. 63—70).

203. Agrarno problematiko Slovenske Istre obravnavajo Sergij Vilfan: **Slike iz Brkinov** (Kronika 1, 1953, str. 119—130), isti: **Podobe iz nekdanje živinoreje med Trstom in Slavnikom** (Kronika 5, 1957, str. 69—87) ter dopolnilo

⁴⁰ Roberto Cessi: Il problema adriatico (str. 7—18).

⁴¹ Bruno Canella.

⁴² Srečko Vilhar in Miroslav Pahor.

⁴³ Ponatis iz časopisa L'Istria 1847. Opis navad slovenskega in hrvaškega prebivalstva v Istri.

⁴⁴ Daje zgodovino in objavlja dokumente.

K obdelavi polja v Slovenski Istri (Slovenski etnograf 10, 1957, str. 61—70).
Ema Umek: Prispevki k zgodovini ovčereje na Krasu in v Slovenski Istri
(prav tam, str. 71—76).

204. Precejšnje število del govori o zgodovini Istre v devetnajstem stoletju ter v obdobju med obema vojnama, opisujejo pa v celoti ali večinoma hrvaški del dežele. Tu jih ne bomo naštevali; opozorimo pa naj na izbor bibliografije jugoslovanskih del o Istri, izšlih v letih 1945—1953, ki ga je objavila Miroslava Despot (Istoriski pregled 1, 1954, str. 76—79); prav tako objavlja istrsko bibliografijo tudi Riječka revija. Vendar naj opozorimo na dela **Fran Barbalić: Narodna borba u Istri od 1870. do 1915. godine** (Zagreb 1952, 202 strani), ki daje sliko predvsem političnega, pa tudi kulturnega in gospodarskega razvoja Istre v tem času po poročilih v Naši slogi, ter **Fran Barbalić: Prvi istarski sabori (1861—1877; Rad 300, 1954, str. 281—429)**, ki daje po stenografskih zapisnikih obširen prikaz dela istrskega deželnega zbora v označenem obdobju, poleg tega pa še seznam hrvaških in slovenskih deželnih poslancev vse do konca Avstrije.